

Hea Kodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 2 (65)

suvi
2015

Maailm ja mõnda:
vaatame suurt pilti

EERO JANSON

MTÜ Eesti Pagulasabi juhataja

Oleme osa probleemist ja osa lahendusest

Rimkonna ajalugu on migratsiooni ajalugu. Kõik rändavad, nii inimesed, asjad kui ka ideed. Kartul, mida me tarvitame näha eheda eesti toiduna, on pärit Andidest, meie riided tulevad enamjaolt Kagu-Aasiast, demokraatia aga Kreekast, mis alles nüüdki oma kummalisel viisil demokraatia olemust demonstreeris (on see pilt hea või halb, jääb igaühe enda otsustada). Maailm on muutunud nõnda väikeseks, et info liigub sekunditega ning lennureis teisele kontinendilegi võtab aega vaid mõned tunnid.

Olles osa sellest väiksest maailmast, oleme me koos kõikide selle murede ja rõõmudega. Kliimamuutused, majanduskriisid ja sõjad, ükskõik kui lähedal või kaugel, on meie kõigi mure, kuna mõjutavad meid kõiki.

Sellise maailmaga suhestumine võib olla raske. Võib tekkida tahe ukсед sulgeda, peita end maailma probleemide eest, lükata vastutus teistele. Miks peaks meid huvitama, mitu miljonit inimest on Süüriast Liibanoni põgenenud? Peaasi, et nad siia ei tuleks! Paneme piirid kinni! Ja miks need Kagu-Aasia naised, kes sentide eest meie riideid valmistavad, ning Kesk-Aafrika talunikud, kes meie kohvi kasvatavad, siis paremat tööd ei otsi? Oma mure! (Kuigi kohvi tahaks ikka juua...)

Kuid uste-akende sulgemine probleemide ja abivajajate ees ei lahenda mitte midagi – sõdu, globaalseid majandusstruktuure ja kliimamuutuseid ei ole võimalik vaiba alla pühkida. Meie oleme osa neist probleemidest ja toidame neid ka oma käitumisega.

Meie endi tarbimiskäitumine mõjutab

sed, kas maailmas on turgu ebaeetiliselt toodetud kaupadele. Meie rände- ja piirivalvepoliitika mõjutab seda, kas inim-smugeldajate teenuste järele on nõudlus või mitte. Meie enda tööstus ja elektritootmine annab jõudu juurde keskkonnaprobleemidele. Maailma dünaamika mõjutab meid ning meie mõjutame vastu. Ja mitte alati positiivselt.

Olles osa probleemist, oleme ka osa lahendusest.

Kuid mida me saame ikkagi teha? Oleme üks seitsmest miljardist tundub hoomamatu, võimetuks tegev, lootusetu. Minust ei sõltu ju midagi?

Esmapilgul võib ebaeetilise kauba ostmata jätmise tõepoolest tunduda tühise teona, mis ei too kaasa ühtegi muutust. Ka ühe pagulase vastuvõtmine ja abistamine võib samamoodi tunduda mõttetute tegevusena, kui oma kodudest on maailmas kokku põgenenud lausa 60 miljonit inimest.

Aga suured muutused saavadki alguse väikestest tegudest. Kriitilise massi saavutamine võib võtta palju aega, et tuua muutusi globaalsesse majandusstruktuuri. Ja ühe sõja või tagakiusamise eest põgenenud inimese aitamine on tükki parem kui tema mitteaitamine – ka üks päästetud elu on väärtuslik.

Me ei ole enam need, kes abi vajavad, vaid üha rohkem need, kes saaksid ise aidata. Meil on rohkem võimu ja kaalu, kui me seda isegi näha oskame.

Õppetunnid idast

“Kas me saame sinuga projektist rääkida mõnel öhtul kell 21?” küsib mu Armeenia kolleeg, kellega koos teeme Gyumri linna eelarvet samamoodi visuaalseks, nagu meieraha.ee lehel Eesti riigieelarve ning Tallinna eelarve “mullidena” juba avatud on.

Selgub, et organisatsioonil on kiired ajad – tuleb tänavatel protestida ootamatu elektritariifide hinnatõusu vastu. Armeenia valitsus andis hiljuti teada, et tõstab hinda seoses elektrifirma mitmesaja miljoni dollari võlakooriaga. Protestijad tahavad teada, kuidas see võlg on tekkinud, ja rõhutavad, et nad on mittepoliitilised, kui soovivad sõltumatut auditit Vene riigi omanduses olevas energiaettevõttes.

Arusaadav, noogutan, kodanike huvide kaitsmine peabki olema esikohal, kannatagu pealegi see projektimajandus. Mõtlen endamisi, et 10 000 osavõtjaga avalikku protesti on Armeenia kodanikuühiskonnale väga vaja – katsetamaks erinevaid meetodeid avaliku võimu mõjutamisel.

Meil oli äsja võimalus umbes 20 Armeenia vabauhendusele pakkuda terve koolituste seeria kaasamisest ja nii-öelda argisest dialoogist poliitikakujundamisel. Kui aga olukord on normaalsusest kaugel ja poliitikud ajavad selgituste asemel udu, siis on vabakonnal paras aeg hambaid näidata.

Seda tegid ka Moldova organisatsioonid, kui nende riigi kolmest kommertsangast kandiditi välja miljard dollarit ehk ligi viiendik riigieelarvest, manipuleeriti börsi-infoga ja pandi finantsaruandeid kalevi alla. Niidid viisid oligarhide ja poliitikute korrumppeerunud kokkumänguni. Rahva hääl tänavatel nõudis, et võimukandjad otsustavalt tegutseksid ja süüdlased leitaks. Paraku pole seni midagi selgunud ja protestid siin enam ei aita. Vaja on pigem püsivat survetamist, et pankade finantsjärelevalvet tugevdada, aga ka asjalikku dialoogi ühiskonnas, et leida lahendusi kriisist välja tulemiseks. Mõlemas asjas on vabauhendustel võimalus oma rolli täita – kas valvekoerana või arutelude vedajana.

Loodan, et mõnel Moldova MTÜ-l on väge ja võimekust neid ülesandeid täita, aga päris kindel ma selles pole. Uurin asjade seisu edasi Praxise järjekordse arengukoostöö projekti raames, milles hakkame vabauhendustele edasi andma kogemust huvikaitses ja avalikule sektorile partneriks olemises.

Isegi neis riikides, kus demokraatia on nõrk, võim kohati korrumppeerunud ja otsustamine läbipaistmatu, annab vabakond kõik endast oleneva, et sellega mitte leppida, kõige kiuste. Meil on nii Armeeniast kui Moldovast õppida näiteks, kuidas lootusetuna tunduvast olukorras ikkagi selg sirge hoida ja teha, mis on su võimuses – koondada kodanike häält õiglast kohtlemist nõudes, või näidata otsustajatele koht kätte, kui nad vassivad ja infot varjavad.

HILLE HINSBERG
Praxise ekspert
kodanikuühiskonna
ja riigivalitsemise alal

Erakogu

Kaanel: Alar Tuul “Meedik”

ALAR TUUL sündis 1982. aastal Tartus, lõpetas 2010. aastal Tartu Kõrgema Kunstikooli ja on oma senini suurimad isikunäitused korraldanud Tartu Kunstimuuseumis (“Muuseumi valik 2013”) ja Tartu Kunstimajas (“Aruanne” 2013). Selle põhjal võib Tuult nimeda Tartu maalikunstnikuks *par excellence*.

Hea Kodaniku kaanele jõudnud maal “Meedik” valmis Tartu Kunstimuuseumi näituse tarbeks 2013. aastal. Maalil kujutatut algimpulsiks on olnud vähem või rohkem konkreetne lugu, sündmus, kujutis, kuid kiht kihi haaval on see kasvanud ebaselgete piiridega struktuuriks, mille puudub ühtne fookuspunkt. Tuule maalide lemmikeskkonna – linna – keskus on tavaliselt staatiline võimukese, kuid sündmused leiavad aset väljaspool keskust, marginaalsetes, keskivõimule märkamatuks jäävates piirkondades. Keskust ümbritseva ning selle lõpuks tühistava maailma keeruline struktuur kasvab Tuule maalidel tükk tüki haaval, levides ühelt detaililt teisele nagu viirus; samas võib see protsess kulgeda teises suunas ning tükkideks lagunemise asemel võib maali terviklikkus hoopis kasvada.

Rohkem Alar Tuule töid: www.artmajeur.com/tuul

Erakogu

Sisukord

ARVAMUS	lk 2-4
Eero Janson, Hannes Hanso ja Hille Hinsberg maailmast, kodanikest ja vastutusest.	
KAANELUGU	lk 5-11
Mari Öö Sarv kirjutab kodanikuruumi kahanemisest siin- ja sealpool demokraatiat.	
UURING	lk 14-15
Eesti punktid: nelikümmend kuus sajast. Kristina Kallas tutvustab värsket migratsiooniuringut.	
PÄEVAKAJA	lk 16-19
2015 on Euroopas arengukoostöö aasta. Mis see on ja kuidas seda süüakse, kirjutab Anna Karolin.	
LESIKA	lk 20-21
Mis on OECD ja OSCE vahe? Alari Rammo tutvustab lühendeid, mis valitsevad maailma.	
NÄGU NIME JUURDE	lk 22-25
CIVICUSE juht Dhananjayan (Danny) Sriskandarajah teab, mis maailmas toimub.	
KONFLIKT	lk 26-27
Aga mis siis, kui arengukoostöö aitab rohkem aitajat kui abivajajat või kui kultuuridevaheline konflikt segab arendavat koostööd? Aliine Lotman arutleb.	
3 VAHVAT	lk 28-31
Kolm ägedat algatust, mis väärivad importi.	
KOGEMUS	lk 32-33
Kuidas Eesti vabauhendused kodanikuühiskonda ekspordivad.	
EMSL JA LIIKMED	lk 36-39
Mida uut toob kolmas Arvamusfestival ja millest räägitakse Vabakonna kasulaval? EMSLi liikmetest tutvustab end YFU Eesti.	
POOLT JA VASTU	lk 40-41
Kas anda raha sinna, kus on häda, või lubada hädalised siia? Pagulaste poolt ja vastu argumenteerivad Oudekki Loone ja Ruth Annus.	
PARUSSKI	lk 43
Коданикучисконд я мааилм вене кеэлес.	

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub koos oma eelkäija EMSLi infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 4000.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sulle- ja pildimeistreile!

Tekstid valisid ja toimetasid

Mari Õo Sarv | marioeoe@ngo.ee

Alari Rammo | alari@ngo.ee

Kaasa mõtlesid

Heidit Kaio

Krister Kivi

Maris Meissaar

Mari Rebane

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja
664 5077 | info@ngo.ee | www.ngo.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav www.ngo.ee/heakodanik.

Paberil leiad ajakirja EMSLi kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest ning Tallinna Lennujaama raamatukogust. Oma postkasti saab ajakirja tellida, kui teatad koguse ja kontaktid heakodanik@ngo.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka **toetada** – www.ngo.ee/toeta.

Trükitud keskkonnateadlikus
trükikojas Ecoprint

4041 0799
Trükitoode

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastab
Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

ARUTLUS

Riigikogu

Kahesuunaline tänav

See, et Eestis üha rohkem ja jõulise-
malt maailma teemadel räägitakse,
on aja märk. Saame riigina küpse-
maks ja enesekindlamaks ning samm-
sammult mõistame, et globaalsed teemad
on ka meie teemad.

Vahel kuulen siiski siiani, et oi-oi, see
või teine on nii kaugel koht, et meil sellega
küll tegemist teha pole vaja. Või et me ole-
me liiga väikesed, et mingi asjaga tegeleda.
Mõelgem aga Eestis vägagi päevakorral
olevale pagulasteemale või näiteks keskkon-
naküsimustele. Meeldib see meile või
mitte – reaalsus on paraku selline, et maail-
mas pole enam kaugeid kohti ja ükski
normaalne riik isolatsioonis ei ela.

Olen ise käinud umbes pooltes maailma
riikides, enamasti just arenguriikides, ja
loomulikult on see minu seisukohti ning
arusaamu tugevalt mõjutanud. Kohapeal
elamine, töötamine või ka käimine aitavad
maailma mõistmisele tugevalt kaasa. Kõi-
ge suuremate eelarvamustega inimesed,
ja Eestis on neid kahetsusväärset palju,
on tavaliselt need, kes ise maailma eriti
näinud ei ole või siis muust maailmast
inimesi ei tunne.

Arenguteemad on mulle isiklikult eriti
lähedased ka seetõttu, et õppisin ülikoolis
poliitikat ja arenguõpetust. Tegin mõle-
mad akadeemilised kraadid, nii bakalaure-
use kui ka teadusmagistri kraadi, Londoni

Ülikooli idamaade ja Aafrika uuringute
instituudis – usun, et see on selle valdkon-
na üks parimaid ülikoole maailmas. Tean,
et keegi ei tea lõplikku valemist, kuidas
arenguriike n-ö käima tõmmata, kuid see
ei tähenda, et seda proovima ei peaks.

Väga paljud globaalsed probleemid
on tingitud ebavõrdsusest riikide ja ka
maailmajagude vahel. Hea valitsemine ja
inimeste põhiõiguste kaitse on universaal-
sed väärtused ning nende edendamine on
kõikide riikide kohustus. Olen sügavalt
veendunud, et Eestil on riigina tekkinud
eneseusku ja -kindlust ning et suudame
maailma asjades olla aktiivsed kaasaraä-
kijad. Selliste teemadega tegelemine, ka
arengukoostöö projektides osalemine,
nõuab väga palju kompetentsi ning vi-
lumust. On mõistetav, et meil on teiste
Euroopa riikidega võrreldes veel arvesta-
tavat arenguroumi.

Meie MTÜd ja ettevõtted võiksid Eu-
roopa Liidu rahastatavates arenguprojekti-
des palju aktiivsemad olla. Pakun, et selle
valdkonna koolitusi peaks tegema regu-
laarselt, et eksperditeadmisi kasvatada.
Maailma asjades kaasa rääkimine ei ole
ühesuunaline tänav. Teisi aidates saab ka
ise paremaks.

HANNES HANSO

Riigikogu liige ja maailmarändur

MARI ÖÖ SARV kirjutab kahanevast kodanikuruumist, mis pitsitab vabaühenduste ja aktiivsete kodanike tegutsemisvabadust ning pärsib nende hääle valjust ka demokraatlikes riikides.

ALL
WE
NEED
IS
~~LOVE~~

more space
to occupy

Kuhu kaob kodaniku- ruum?

MONTE
IDEO

ALL
WE
NEED
IS
~~LOVE~~

more space
to occupy

ALL
WE
NEED
IS
~~LOVE~~

more space
to occupy

Occupy Wall Street liikumise plakatid nõuavad kodanikele rohkem ruumi, mida hõivata.

“Meie oleme 99%”, ütlesid Manhattanil protestijad. See tähendas, et neid on palju, kuid viitas ka varanduslikule ebavõrdsusele Ameerikas.

TEATEID MAAILMAST*

Samal ajal kui Eestis jälgitakse kaasmise, hea õigusloome jm häid tava- sid; tuuritatakse mööda riiki ringi, et ühiselt aktiivsete kodanikega kodanikuühiskonna arengukava koostada, ning üritatakse hea kodaniku pisikut väljamaalegi eksportida, on maailmas töös 50 vabasektori toimimist pärssivat või kodanikualgust maha suruvat seaduseelnõu.

See, et vabakonna kõri näiteks Venemaal pitsitatakse, ei ole enam ammu üllatus, kui kunagi on olnudki. Kuid kodanikuruumi (ingl *civic space*) piiratakse ka arenenud demokraatlikes riikides, võibolla lihtsalt mitte nii otseselt.

Humana Eesti projektijuht Mari-Helene Kaber meenutab, kuis 2013. aastal kogunesid Johannesburgis kodanikuaktivistid kogu maailmast ning CIVICUSe president ütles: “Tasa! Kuulake, see on see heli, kuidas valitsustelt õhk seest välja tõmmatakse. Nad pole nii tugevad, kui ise ja meie arvame.” Aasta hiljem sealsamas samal kogunemisel aga ütles ta: “Tasa! Kuulake, meie ruum kahaneb.” Paljudele aktivistidele ei antud Lõuna-Aafrika Vabariiki sõitmiseks viisatki.

Kui tavaliselt tulevad näited poliitvangidest ja kodanikuvabaduste piiramistest arenguriikidest, siis pärast Occupy Wall Streeti aksioone võtsid Ameerika linnad ja osariigid vastu seadusi, mis piiraks inimeste kogunemist ja laiendaks politsei õigust neid laiali ajada. “See on paras šokk, kui inimõiguste lipulaevaks peetavas riigis niimoodi tehakse,” nendib Kaber.

Kuidas ta siis kahaneb?

Kristina Mänd on David Moore'i blogile tuginedes teinud ülevaate eri viisidest, kuidas valitsused aktiivseid kodanikke löa otsas hoiavad. Toon siin ära mõne.

Üks võimalus on otseselt keelata võimu häälekate kritiseerimist või piirata vabaühenduste loomist-tegutsemist näiteks maksu- või terrorismiteemaliste seadustega.

Kui otseselt keelata ja vangistada ei taha, siis saab seadustega mängida – vangistada ebamugavalt häälekaid kodanikuaktiviste näiteks maksukuritegude eest. Seda sorti süüdimõistmiste näiteid on tuua ka USAst, Suurbritanniast, Kanadast, Austraaliast, nii et demokraatia ei anna veel immuunsust.

Üks võimalus vabakonda demokraatlikult löa otsas hoida on lubada kodanikel küll organiseeruda, aga teha see seadustega

Tsensuuri tugevnemine Malaisias

Paari kuu eest sai tõeks Malaisia ajakirjanike kartus, et kontroll tugevneb, kuna sealne parlament võttis vastu seaduse, mis lubab valitsusel tsenseerida kohalikku *online*-meediat. Vastav seadus kehtestab, et mässu õhutamise internetis on keelatud ja seaduse rikkumise korral kaasneb kolme kuni kahekümne aasta pikkune vanglakaristus. Mässu all aga mõistetakse siinkohal seadusandja kritiseerimist.

Kuigi trükimeedia ja ringhäälingud on juba väga pikalt olnud karmi tsensuuri all, siis interneti uudisteportaalidele seni seadusi ei rakendunud. *Online*-meedia on Malaisias olulise tähtsusega äritegevus ajast, mil valitsus investeeris 1990ndatel multimeediaagentuuri MSC Malaysia (*endine Multimedia Super Corridor*). Sellest buumist kasvas välja Malaisia juhtiv uudisteagentuur The Malaysiakini, mis erinevalt tsenseeritud peavoolumeediast kirjutab ka valitsusekriitilisi lugusid.

ebamugavaks. Näiteks kui seada ühingu loomise alampiiriks 400 liiget nagu Turkmenistanis, ei ole riik küll midagi ära keelanud, kuid siiski elu aktivistidele väga ebamugavaks teinud. Ecuadoris tuleb ühingu liikmeks võtta ka valitsuse määratud inimesi – tegutsege, aga me tuleme ka ja hoiame teil silma peal. Paljud riigid on keelanud omatulu teenimise või raha taotlemise välismaalt või piiratakse muul moel ressursside saamist: tegutsege, aga ilma rahata. Keelatud justkui ei ole, aga vabadust nagu ka ei ole.

Üha enam leidub ka neid valitsusi, kes keelavadki seadusega vabaühenduste välisrahastuse. Pidevalt kuuleme uudiseid Venemaalt, kus on lõpule jõudmas igasugune välisfondide ja rahvusvaheliste vabaühenduste tegevus. Viimaste aastatega on sarnaste seadusteni jõudnud näiteks Mehhiko, Pakistan, India, Sudaan, Tuneesia, Venezuela, Aserbaidžaan, Egiptus, aga autokraatia on jõudmas ka Euroopa Liitu. Austria takistab tänavusest islamiorganisatsioonide võõrsilt toetamist, aga jõhkraim näide pärineb Ungarist, kus riigile kahjulikuks tembeldati Norra ja EEA fondid ning otsiti läbi sealse rahavahendaja kontor. Eestis tähendaks see Avatud Eesti Fondi

tegevuse takistamist.

Tavapärastelt põhjendatakse välisrahastuse keelamist sellega, et tegu on võõralitsuste sekkumisega riigi sisepoliitikasse, mis formaalselt võttes ongi halb. Kui aga vabaühenduste löa otsas hoidmise kõrval muudetakse ka riikide põhiseadusi, piiratakse ajakirjandusvabadust ja meediaga suhtlemist (Sri Lanka vabaühendused ei tohi korraldada pressikonverentse ega väljastada pressiteateid), ligipääsu internetile ja kohtute sõltumatust, on üsna selge, et riigi huvide all mõeldakse võimalolijate endi omi ja vaenlaseks peetakse liberaalset demokraatiat.

Kui organisatsioonid on kontrolli all, jääb siiski võimalus, et aktiivsed kodanikud tulevad ise tänavaile meelt avaldama. Selle vastu aitavad otsesed protestimise keelud, näiteks on Tais keelatud koguneda enam kui viiel inimesel ning Venemaal on protestikeeld isegi nukkudel, sest leidlikud protestijad töid mõne aasta eest tänavaile kriitiliste loosungitega mänguasju. Võib ka küll lubada koguneda, aga väga vaoshoitult – näiteks Hispaanias on hiigeltraavid registreerimata kogunemise korraldamise eest. Kambodžas lasti protestivad rõiva- tööstuse töötajad aga lihtsalt maha.

Näited on kokku kogunud David Moore Rahvusvahelise mittetulundusõiguse kes- kusest (International Center for Not-for-profit Law ehk ICNL).

Osalt räägitakse piirangute selgitamiseks terrorismiohust ning peljatakse, et just vabaühendustest tulevad uued rünnakud. See justkui annab valitsuste luureorganisatsioonidele õiguse ühendusi ja aktiviste jälgida. Jälitustegevust aga laiendatakse tihti peale ka ebamugavate teemadega tegelejatele.

Eesti Inimõiguste Keskuse juht Kari Käsper toob näite, kus USA luureorganisa- tsioon NSA jälgis Egiptuse inimõigus- organisatsiooni tegevust ja kogus selle kohta andmeid. Terrorismivastase võitluse rakkerühm jälgis USAs ka Occupy Wall Streeti aktiviste, ehkki ametlikult peeti seda rahumeelseks liikumiseks. Nii et nüüdis- aegsed kommunikatsioonivahendid, mis kahtlemata annavad kodanikuühiskonnale suurema võimu ja võimalused, annavad samavõrra suuremad võimalused ka (välis- riikide) luureorganisatsioonidele aktiviste luubi all hoida.

Jälgimisel on aga Käsperi sõnul kaks mõju. Esiteks saavad võimult aegsasti teada, kui kodanikud plaanivad häälekaid

2011. aasta septembris Manhattanilt alanud Occupy Wall Street protestiliikumine levis kiiresti ja kaugele. Frankfurtis 21. oktoobril hüüdsid plakatid jätkuvalt ja nakatavalt: inimesed on kasumist olulisemad!

proteste, ning saavad neid ennetada. Teine, *chilling effect* aga on salakavalam – kui ühendused teavad, et neid võidakse jälgida, siis ei hakka nad suuremalt ette võtmagi, sest pelgavad, et võimud saavad teada ja hakkavad nendega “tegelema”, mida see konkreetse riigis ka ei tähendaks. Kolmas õvastavalt, aga nii on kahtlemata ka moodsad kommunikatsioonivahendid kodanikuruumi ahtamaks pitsitanud, tõdeb Käsper.

Ta toob välja digiajastu teise paradoksi: kui füüsilises ruumis on olemas avalik koht, kuhu oma protestiga minna, nii et see avalikkusele silma paistab – parlamendihoone teesid, linnaväljakud, esindusplatsid, aga ka suuremad ristmikud vm liikumiskohad, kui on soov oma meeleavaldusega kellegi elu lausa ebamugavaks teha ja seeläbi oma sõnumile rohkem tähelepanu saada –, siis internetis sellist ruumi ei ole, kõik domeenid ja ruum on kellegi oma, ning seal on proteste ka väga lihtne ignoreerida. “Ristmikele minek” ehk küberrünnakud mõne domeeni halvamiseks laveerivad aga seaduslikkuse piirimail. Nii ei olegi võimalik internetis proteste korraldada.

“Ärme ütleme neile, et neil on õigus!”

Agas valitsused, kes ometi on valitud inimeste poolt ja inimeste jaoks, peaks ju oma kodanikke kuulama, mitte piirama. “Aga kui kodanikud tulevad kodust välja ja ütlevad, et riigi organisatsioonid ei ole enam

legitiimsed, siis tuleb neile ju öelda, et olge tasa, enne kui teised ka aru saavad, et me ei ole legitiimsed,” ironiseerib Kaber.

Kari Käsper ütleb, et üks põhjus, miks kodanikuruumi piiratakse, on valitsuste soov kontrollida ja mõjutada kodanikuühendusi, et nad ei saaks tegeleda ebamugavate teemadega. “Riigivõimu on juba sisse kodeeritud soov seda võimu hoida, eriti ebademokraatlikes riigivormides. Näiteks kui riigil läheb majanduslikult väga hästi, pole ju tarvis häälekaid kodanikuühendusi, kes tehtud otsuste sotsiaalset või muud mõju vaidlustama hakkavad – ilma nendeta on riigi tegutsemisvabadus suurem,” räägib Käsper.

Mari-Helene Kaber meenutab kiiresti laiali aetud meeleavaldusi IMFi tippkohtumistel, kus jäeti mulje, et hullud aktivistid plakatitega ei muuda midagi, kuid hiljem imbus välja info, et nii mõnigi kohtumine jäeti ära hirmust kodanike tänavale tulemise ees. Seda aga aktivistidele ei öeldud, sest see andnuks neile teada, et muudavad ikka küll. “Tundsin seda “mida-nad-veel-võivad-teha” hirmu ka “Aitab valelikust poliitikast” meeleavaldustel. Üks taltsutamise võimalus on seadused, teine on jätta mulje, et te ei mõjuta midagi,” räägib Kaber.

Oluline on seegi, et poliitikud tegutsevad teistel motiividel kui kodanikud. “Vabaühendused ei mõtle reitingule, me lähtume uuringutest ja faktidest,” ütleb Kari Käsper vahe välja. Jah, ta tahab sellega öelda, et poliitikud ei lähtu tihtipeale uuringust-faktidest. Ta lausa väidab, et Eestis on olnud juhtumeid, kus ametnikel tuleb poliitikute otsustele tagantjärele “sobivad” uuringud juurde leida. Reitingupõhine poliitika toob kaasa ka selle, et isegi kui vabakonnast või opositsioonist tulnud idee on hea, ei taheta seda kuulda võtta, sest see lihtsalt tuli vales allikast, kellele ei saa plusspunkte anda.

Kaber sõnastab järsemalt: “Kodanikuna tunnetan, et poliitik saab ise ka aru, et riik on ammu lõpetanud tegutsemise inimeste heaolu nimel ja nüüd on riik riigi pärast, aga keegi ei saa aru, mille või kelle jaoks seda tehakse ja mis see suur idee meil on.” Ning selles Potjomkini külas osaleb kohati ka formaalne kodanikuühiskond oma sõltuvusega valitsuse rahast, kus oma rahastajat isegi õigustatult kritiseerima ei tötata. Natuke muudavad poliitikaid, aga koos töötades jõustavad taandarendavat süsteemi. Kaberi sõnul on selle üleilmsetel aktivistide kogunemistel välja öelnud

TEATEID MAAILMAST*

Vabakond Venemaal lämbumas

Vladimir Putin allkirjastas 23. mail seaduse, mis annab prokuröridele õiguse riigis tegutsevad välismaised ja rahvusvahelised organisatsioonid nimetada “soovimatu-tekst” ning nende tegevus lõpetada. Human Rights Watch ja Amnesty International taunivad otsust ja näevad selles varjamatut soovi kodanikuühiskond välja suretada.

Seaduse kehtestamine on osa teisitimõttelejate vaikima sundimise kampaaniast, mis tõstis tugevamalt pead pärast Putini naasmist presidenditoolile 2012. aastal ja sellega kaasnenud rahvarahutusi. Putini otsus ilmestab Venemaa kasvavat usaldamatust lääne riikide kavatsuste vastu, eriti arvestades erinevaid tõlgendusi Venemaa rollist Ukraina kriisis.

mitteformaalsete võrgustike ja liikumiste eestvedajad.

Käsper usub, et riik tahab oma kodanikke ikka kuulata ka, mitte ainult ignoreerida või vaikima sundida, kuid ta eelistab neid kuulata endale sobival ajal ning sobivas vormis, kohas ja mahus. “Küsimus on, kes seda kaasaraakimise protsessi juhib. Ei saa ju oodata, et riik peab tegema kõike nii, nagu üleskõetud rahvamassid käsivad, valitsejad on ju saanud otsustamiseks valimistel mandaadi. Aga kuidas tagada ikkagi kaasamine, on raske, tasakaalu küsimus,” räägib Käsper.

“Mis värvi sukkpüksid, mu suhkrutükike?”

Tegelikult on vähemalt Eestis ju kord nii seatud, et kaasamine on kohustuslik. Sellest sündinud “linnukese pärast kaasamine” on aga tuttav paljudele. Käsper ütleb, et sisulist kaasamist on vähe seetõttu, et riik ei esinda ühiskonna mitmekesisust. Tema sõnul oleks kaasamisel hoopis teine nägu ja õiged huvigrupid leitaks paremini üles ja nendega ühine keel, kui ametnikkonnas ja parlamendis oleks pool naisi, veerand venelasi, kümnendik puudega inimesi jne. “Reaalset kasu kaasamisest tunnetab see riik, kes esindab ka ise eri ühiskonnagruppe,” kinnitab Kari Käsper.

Linnukese-kaasamise kõrval on Eestis ka asenduskaasamine, kus rahvale antakse kaasa rääkimiseks võimalus küll, aga mitte kuigi olulistest asjadest. Sel kevadel käis

TEATEID MAAILMAST*

Venemaa poliitvangide arv kasvab

Inimõiguste Keskus Memorial avaldas 1. juunil värske Venemaa poliitvangide nimekirja, kus on kokku 50 inimest, kes on kohtuotsuse alusel vabaduse kaotanud, vahil alla võetud või koduarestis. Võrreldes Memoriali eelmise, 30. oktoobril 2014. aastal avaldatud nimekirjaga on poliitvangide arv 46-lt tõusnud 50-le, ehkki vahepeal on vabastatud kümme inimest.

Süüdistuste esitamisel kasutatakse juba varasemast tuttavaid vahendeid, nagu näiteks tõendite võltsimine, kriminaalõiguse põhimääruste meelevaldne ja kaugeleulatuv tõlgendamine, seadusevastaselt või hooletult sõnastatud õigusaktide kasutamine ning faktide moonutamine.

Valik sõnumeid, mis adressaadini ei jõudnud, küll aga arreteeriti sadu protestijaid ja võeti aktivistid jälgimise alla.

TEATEID MAAILMAST*

Venemaa uus samm isolatsiooni poole

Venemaa "Soovimatute organisatsioonide" seadus ähvardab katkestada riigi kodanikuühenduste suhted rahvusvaheliste partneritega. ELi ja Venemaa Kodanikuühiskonna Foorumi juhtkond on väljendanud seaduse suhtes sügavat pahameelt ja viitavad, et Venemaa peaks kinni pidama rahvusvahelistest põhimõtetest ja piirava seaduse tühistama.

Nüüdisühiskonnas on normiks avatud dialoog ja mõtete vahetamine, konstruktiivne kriitika arendab demokraatiat ja peab olema seadusega lubatud. See tähendab ka erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide kohalolu ja nendega koostöö võimaldamist, selgitavad pöördumise algatajad ning viitavad, et Venemaal sellise seaduse kehtestamine on samm rahvusvahelise isolatsiooni poole.

maakondades tuuril Riigikantselei juures töötav Eesti sajanda sünnipäeva korraldustoimkond, et kuulata ära kõikide kohalike sädeinimeste ideed, kuidas sünnipäeva pidada. Sellisel tasemel kaasamist näeb me väikeriigis harva, ehkki kodanike juurde maakondadessegi sõitmine ei ole siin kuigi ajamahukas ettevõtmine.

Vahel siiski, kodanikuühiskonna arengukavas rääkis kaasa üle 300 inimese – seda küll ametnike hulka arvestades. Miskipärast aga ei läinud seletavale ega küsivale tuurile tööhõivereform ega dilemma, kas tõsta alkoholi- või kütuseaktsiisi – konkreetselt selle küsimusega mindi isegi parlamendist mööda, kodanikuühiskonnast rääkimata. Ja no tegelikult anti ka sädeinimestele aega oma Eesti sünnipäeva ideede väljaütlemiseks täpselt sada sekundit, ei enam.

See on natuke sedamoodi, kuidas lasteaiast tema elu olulistesse küsimustesse kaasatakse. Hea lapsevanem ju laseb lapsel ka midagi otsustada, aga ega siis kolmesele

saa tähtsaid asju usaldada. Kui vanemlik instants otsustab, mida süüa, kui palju multikaid tohib vaadata, mis kell voodisse minna ja millisesse lasteaeda laps läheb, siis pärija valida jääb, mis värvi sukkpüksitega lasteaeda minna ning millise mänguasja (aga ainult ühe) võib kaasa võtta (aga ainult mänguasjapäeval). Aga ainult sel juhul, kui ta kähku teeb, "sest tegelikult on meil kiire ja pole aega otsida, võta juba ühed ära ja lähme".

Nii on ka kodanikuruumiga: Käsper sõnastab, et seda antakse kodanike kätte jaopärast ja kindlate piiridega: mängige teie siin. Teistel aegadel ja teistes kohtades kui ette antud parem ärge mängige. Arusaadavalt ei tunne aktiivsed kodanikud, et peaksid piirduma vaid sukkpüksite valikuga, ning tahavad rohkem, sest tunnevad, et nende ideed on head ja toimivad. Kui keegi neid kuulaks. Kari Käsper räägib siin aga ootamatu kogemuse Malaisiast, kus kodanikuruumiga väga ei priisata ning valitsuse kritiseerimine hästi ei löpe, kuid kui riik

TEATEID MAAILMAST*

Valgevene kultuuriterror

Ametivõimud Valgevenes mitte ainult ei kontrolli kultuurimaailma rahakotiraudu, vaid nad valitsevad kogu kultuuriprotsessi – just nagu seda tehti nõukogude aastatel. Ideoloogiliselt kõiki loomeinimesi toetatakse, kuid iga katset väljendada kunsti kaudu kriitikat ühiskondliku korra vastu võetakse kui ähvardust. Sellise katse puhul võidakse kasutusele võtta keelavad meetodid.

Näiteks enne 2006. aasta ja pärast 2010. aasta presidendivalimisi koostati mitte-ametlikud nimekirjad nendest loomeinimestest, keda tuleb avalikkuse eest peidus hoida. Suuresti oli tegemist rokkmuusikutega, kuid listi kuulusid veel kirjanikud, näitlejad ja produtsendid.

koostas uut majandusplaani, kuulati mõne aasta jooksul kohalikel ringkäikudel ära 11 000 kaasarääkija arvamusi. “Riigijuhtimise vabadus on neil seega täitsa olemas, hoolimata sõnavabaduse nappusest. Meil on justkui vastupidi – sõnavabadus on, kuid olulistest asjadest kaasarääkimist ei võeta kuulda. Tasakaal on seal kusagil vahepeal,” sõnab Käsper.

Ta vaatab Malaisia näidet ja mõtiskleb, et võibolla ei ole meie, lääne vaade kodanikuühiskonnale ainuõige. “Võibolla kodanikuruum ühes mõttes kahaneb, samal ajal teises suunas kasvades? Eestis justkui on vabakonnal vabadus teha ja rääkida, mida tahad, kuid kas see toob kaasa kodanikuühiskonna arengu, pole ma küll kindel,” arutleb Käsper.

Võtame oma ruumi tagasi

Kari Käsper ütleb, et sõltumatus ja häälte saab kodanikuühiskond tagasi, kui on rahaliselt valitsustest sõltumatu. Näiteks toob ta suured rahvusvahelised riikide-üleised organisatsioonid, kes ei sõltu ühegi riigi rahastusest. Neil on ka rohkem võimalusi poliitika muuta.

Rahastust peab Käsper ka Eesti vabaühenduste suurimaks probleemiks ja riigi võimaluseks kodanikuruumi ahendada. “See ruum oli väga avar, kui meil olid helded välisrahastusprogrammid,” tõdeb ta ja lisab, et seesama helde välisrahastus muutis organisatsioonid aga mugavateks ja välisdoonoritest sõltuvateks. Nüüd, kui siin tugeva kodanikuühiskonna ülesehitamiseks mõeldud rahastusprogrammid lõpevad,

ei oska ühendused endale mujalt ressursse hankida. Lisaks tõmbab riik rahastust koomale.

“Riik ei taha rahastada huvikaitset, ei taha tekitada stabiilset kriitilist oponeerivat võimekat sõltumatut kodanikuühiskonda,” väidab Käsper. “Projektipõhiselt saab ta ühendusi mõjutada, näiteks kui keegi on ebamugav, siis järgmine kord ei saa projektiraha või ei korraldatagi konkurssi,” selgitab ta.

Kui globaalseid mustreid kõrvutada, siis ühest küljest hoiavad luureorganisatsioonid kodanikuühendustel silma peal, et nad valitsustele kanna peale ei astuks, kuid teisalt ei peeta neid piisavalt võimekaks, et neile midagi tähtsat teha anda. Kõlab sedamoodi, nagu peetakse neid tugevaks ja mõjusaks küll, kuid seda ei taheta neile öelda.

Kuid kust siis raha tuleb, kui välismaalt ei tule ja riik ka ei taha hästi anda? Annetajatelt, on lihtne vastus – võimalikult paljudelt annetajatelt. Muidugi on hea ka omatulu teenimine, kuid igas valdkonnas ei ole see nii lihtne ning viib ressursid ja fookuse põhitegevusest kõrvale.

Käsper usub, et Eestis on piisavalt inimesi, kellel oleks rahaliselt võimalik annetada, kuid seda ei tehta vabakonna nõrga maine pärast. Kui annetatakse, siis kampaania korras ja massiliselt samadele organisatsioonidele, näitavad uuringud. “Inimestel on seesama nägemus, mida riik oma suhtumisega toidab – et vabaühendused on üks kasutu projektirahadest elav muidusõojate kamp. Aga kui keegi ei anneta, siis ei saa me ju ka projektipõhisusest lahti,” seletab Käsper.

Näitena võimekast annetuste kogujast toob ta kuulsa SA Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks, kuid seab kohe küsimärgi alla meetodid – kas hirmutamise ikka on hea näide tugevast kodanikuühiskonnast? “Ideaalne peaks kodanikuühiskond kõnelema vähemuse eest, kuid meil kõneleb kõige häälkamalt enamuse kaitsja,” toob Kari Käsper välja veel ühe paradoksi. Kui meetodid kahe silma vahele jätta, siis tõdeb ta, et selliseid vabaühendusi võiks meil olla iga huvigrupi eest seismas – häälkaid, rahastatuid, sõltumatuid.

Inimesi aga hoiab tagasi soovimatus vastanduda, nii kõlavad näiteks pagulasteemaski valjult enamuse vastu- ja vaikselt vähemuse poolthääled. Domineeriv pool on kaaperdanud nii võimu kui ka kodanikuühiskonna, et neid ei saaks kasutada tema vastu, sõnastab Käsper. Ning mõistagi

nõuab lisakuraasi öelda massidest erinev arvamus välja väikeriigis, kus kõik on kõigi naabrid, abikaasad või tööandjad.

Retsept, kuidas neist nõiaringidest välja saada, kõlab Käsperi suust väga lihtsalt: tuleb muuta mõtteviisi, nii kodanike kui ka valitsuste pool. “Kodanikuühiskond pole riigi vaenlane, kes iga hinna eest tahab halba, vaid ta väljendab huvigruppide huve ja valvab demokraatlikku korda, talle tuleb selleks anda võimalus, mitte teda alla suruda.”

Mari-Helene Kaber aga usub, et asi pole rahas, vaid süsteem ise on vildakas. “Obama läks ka maailma muutma, aga bürokraatia oli seinana püsti ees. Kui riik läheb nii suureks, et ei suuda end ise hallata, ei saagi asju muuta,” toob ta näite. Kuid kui küla veevärgiga on probleem, siis seda ei lahendata kui parteilane lähtuvalt valimisplatvormist, seal on vaja raha, labidaid ja töömehi.

“Mida väiksem kogukond, seda vähem ideoloogia mõjutab. Niisiis, lahendus on alternatiivne süsteem – kodanikkond hakkab ise võtma rohkem vastutust ja otsustama, küldes toimib otsedemokraatia ja keskvoimust distantseerumine,” ütleb Kaber. Ja jõudsimegi riigireformini.

* Teated maailmast on pärit Avatud Eesti Fondi uudiskirjadest

Ja just selle loo kirjutamise ajal tuli teade, et Ungari valitsus hakkab ette valmistama 175 kilomeetri pikkuse ja nelja meetri kõrguse raudse eesriide püstitamist enda ja naaberriigi Serbia vahele.

TEATEID MAAILMAST*

Venemaa must nimekiri

Venemaa on koostanud nimekirja Euroopa kõrgetest poliitikutest ja julgeolekuametnikest, kellele on kehtestatud Venemaale sissesõidu keeld. Nimekirja kuulub 89 inimest, kelle hulgas on ka kaheksa Eesti kodanikku.

Euroopa Liit on keelud hukka mõistnud, tuues välja, et tegemist on meelevaldse, õigustamatu ja suuresti illegaalse tegevusega. Nimekirja koostamist peetakse Moskva vastusammuks ELi kehtestatud sanktsioonidele, millega Venemaa süvendab meelega konflikti enda ja läänemaailma vahel.

Annetuste maksusoodustus vähenes veelgi – 720 euro võrra

Riigikogu pani enne jaanipäeva käpa alla uue valitsuse maksumuudatustele, mis katteallikate eufemismi nime all langetas viimaste aastate jooksul juba mitmendat korda eraisikute maksutagastuste lage. Omal ajal puudus piirang sootuks, siis seati kõigi mahaarvamiste summa esmalt 3200 eurole, edasi kärbiti see 1920 eurole ja uuest aastast saab koolituskulusid, kodulaenu intresse ja annetusi maha arvata vaid 1200 euro ulatuses.

Pärast EMSLi ja teiste vabaihenduste õiendamist loobus valitsus vähemalt seni annetustel püsinud eriti rangest piirangust, mis ei lasknud varem ka muude mahaarvamiste puudumisel annetustelt tulumaksu tagasi küsida rohkem kui 5% tuludelt.

Edaspidi saavad annetustelt 1200 euro piires maksusoodustusi ka need, kel muid mahaarvamisi pole. Ent kel on vähegi arvestatav kodulaen või koolituskulud – ja neid inimesi on ikka mitu tuhat –, annetustelt tegelikult soodustust ei saa.

Valitsuse tegevusprogrammis on ka mitu lubadust analüüsida äriühingutelt rohkema raha saamist kultuuri ja sporti, tähtaegadega aasta lõpus. Hoiame silma peal ja torgime, kus vaja.

Loe rohkem
freedomhou.se/nit2015report

Autoritaarne juhtimine levib

Jaanipäeva paiku avaldas Freedom House võrdleva analüüsi demokraatiast 29 Euroopa ja Euraasia riigis “Nations in Transit 2015”. Valvekoer nendib, et demokraatlike väärtuste omaksvõtt on regioonis vaeviline ning kui kahekümne aasta eest loeti võrdeldavatest riikidest autoritaarseteks vaid Valgevene, Turkmenistani ja Usbekistani, on hoolimata püüdlustest autoritaarsete režiimide arv regioonis enam kui kahekordistunud: nimekirja on lisandunud Kasahstan, Aserbaidžaan, Tadžikistan ja Venemaa. Aga stagnatsiooni on märganud ka Balkanil, Kesk-Euroopa riikidel on raskusi ning Ungari skoor on languses juba aastaid. Eestil läheb raporti järgi me regioonis just-

kui hästi – oleme Sloveenia järel pingereas teisel kohal, edestades Lätit, Poolat ja Tsehhit.

Raport vaatleb valimiste korraldust, kodanikuühiskonna toimimist, meedia sõltumatust, valitsemist riigi- ja kohalikul tasandil, kohtusüsteemi sõltumatust ning korrupsioonitaset. Kodanikuühiskonna teema all vaadeldakse valitsusväliste organisatsioonide arvu ja kasvu, nende suutlikkust ja majanduslikku elujõudu, nii õiguslikku kui poliitilist keskkonda, sõltumatute ametiühingute arengut ning huvirühmade osalemist poliitikakujundamises.

Scampix / Virumaa Teataja / Marianna Loorents

Kuni pärismaalased vihaselt vaidlevad, kas ja kui palju pagulasi riiki lubada, mängivad siia jõudnud pagulased Vao külas vutti.

Pagulaste debatt ja “debatt”

Eesti tegi seda juba eelmisel sügisel, ainult et siis oli teemaks kooseluseadus, nüüd pagulased: kas teistsugused peab sallima ja kas sallimatust peab sallima? Riigivalitsejad võtavad vastu otsuseid ja rahva hulgast kostab vihast vaidlemist, kuid argumentidest rohkem lendab õhus emotsioone ja sildikleepimist. Ja just nagu sügisel sooneutraalse pere kohta, said üles keeratud rahvahulgad nüüd pagulaste teemal kaua oodata selgitustööd ja arutus osalemist riigi poolt – rohkem kui kui presidendi ettepanek olla salliv ja sõbralik. Lõpuks on aga üleval põhjalik infoleht valitsus.ee/et/pagulased, mis vastab rohkematele küsimustele, kui esimese hooga küsidagi jõuaks. Rahuneks nüüd ka rahvahulgad.

Festivalist ja kasvulavast loe lähemalt lk 36.

Anna Markova

Arvamusfestival tuleb teisiti

Arvamusfestival alustas tänavu mitte Paides, vaid juba maikuises Narvas. Sel aastal on paljudes aruteludes loobutud lavadest ja esinejatest, arutus osalevad kõik kohaletulnud.

Kodanikuühiskonna teemad koonduvad

tänavu Vabakonna kasvulavale. Kes oskab ise lehti lugeda, see võib laupäeva hommikul jätta ajalehti tutvustavad teemaalad vahele ja tulla hoopis vabakonna tervisest rääkima. Tutvustame rahvusvahelise kodanikuühis-

konna elujõulisuse võrdleva uuringu värskeid tulemusi ning koos osalistega arutame selle üle, milline on me vabakonna maine, suutlikkus ja mõju ning kuidas me kodanikualgatus näib võrreldes naaberriikidega.

Erakogu

Kuidas valida võrdõigusvoliniku?

13 organisatsiooni, nende hulgas mitu EMSLi liiget, tegid avaliku pöördumise sotsiaalkaitse ministrile Margus Tsahknale pärimaks selgitusi uue soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku valimisprotsessi kohta.

“Vastavalt võrdse kohtlemise seaduse §-le 15 peab volinik olema “sõltumatu ja erapooletu asjatundja”. Voliniku ametikoha täitja peaks mitte üksnes olema asjatundlik, sõltumatu ja erapooletu, vaid ka näima sellena,” seisab pöördumises. Organisatsioonid nõudsid kogu valikuprotsessi ja valimises osalenud hindajate avalikustamist, kuna protsess ei näinud asjatundliku, erapooletu ja sõltumatuna.

Lisaks jäi neile silma ministri tsitaat vähe-
muste õiguste parema kaitse teemal, kus on ära nimetatud kõik võrdse kohtlemise seaduses ja soolise võrdõiguslikkuse seaduses kaitstud tunnused peale seksuaalse sättumuse. “Kui tegemist oli eksitusega, ootame avalikku õiendust selle eksituse parandamiseks. Kui aga tegemist oli ühe seadustes loetletud vähemusgrupi tahtliku väljajätmisega, soovime selgitust selle põhjuste kohta,” oli pöördumine konkreetne.

Ministeeriumi esialgne vastus oli sama konkreetne: võrdse kohtlemise voliniku valikuprotsess oli aus ja vastas seaduse nõuetele.

46 / 100

– hinne Eesti migratsioonipoliitikale

Balti Uuringute Instituudi juhatuse liige **KRISTINA KALLAS** võtab lühidalt kokku juuni alguses tutvustatud migratsiooniuuringu, mis võrdleb 38 riigi poliitikat sisserändajate suhtes.

Umbes kaheksa aastat tagasi mõtles Brüsselis poliitikaanalüütikuna töötav ameeriklane Thomas Huddleston, et jube tüütu on kuulata ühe või teise Euroopa riigi poliitiku vastuseid riikide rändepoliitika kriitikale sellises vormis: “Aga ega teised paremad pole”. Võisid ju alustada vastulauset, et “No Roots is on näiteks ...” ja enne kui lause lõpetasid, öeldi, et “Rootsi võib teha mis tahab, meil on hoopis teine olukord”.

Ja siis mõtles Thomas, et kuidas küll ärimaailmas on nii, et ollakse nõus konkurentide järel nuhkimise eest suuri rahasummasid välja käima, kuid riigid ennast teistega võrrelda ei taha (olgu etteruttavalt öeldud, et tegelikult on üks väikeriik Eesti, kes väga tahab ennast teistega võrrelda).

Ja siis tuli Thomas mõttele, et korjaks kokku informatsiooni liikmesriikide rändepoliitika meetmete kohta, võrdleks, annaks punkte ja paneks riigid pingeritta. Euroopa Komisjoni ametnikele meeldis idee väga ja nii sündis MIPEX – Migrant Integration Policy Index.

Maikuu avalikustati MIPEX 2015, mis on järjekorras kolmas (varem ilmunud 2007 ja 2011). Vahepeal on riigid avastanud (lisaks ühele väikesele riigile), et neile ikkagi väga meeldib ennast teistega võrrelda, Thomas on raha juurde saanud ja riikide hulk võrdluses on aina kasvanud. Värskest avaldatud analüüs hõlmab 38 riiki üle maailma – lisaks 28 Euroopa

Liidu liikmesriigile on võrdlusesse kaasatud Norra, Šveits, Lõuna-Korea, Jaapan ja suuremad OECD rände sihtriigid Austraalia, Kanada, Uus-Meremaa ja Ameerika Ühendriigid.

MIPEXi uuringus küsiti iga riigi kohta kaheksa küsimust ja iga vastusega võis saada 0–100 punkti. Küsimused olid järgmised.

- Kas sisserändajatel on võrdsed õigused ja võimalused leida ja saada tööd ning täiendada oma oskusi?

- Kas sisserändajatel on võrreldavad õigused ja võimalused osaleda poliitilises elus?
- Kui kergelt saavad sisserändajad naturaliseeruda kodanikeks?

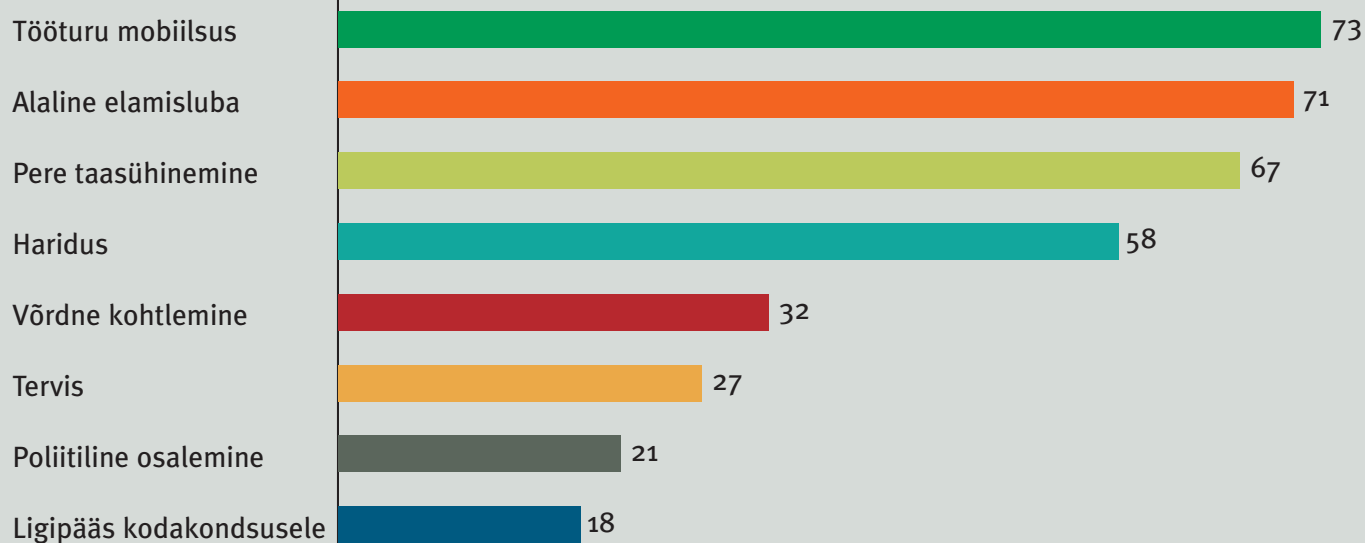
Eesti tulemuseks tuli 2015. aastal “Harju keskmine”: koondsummaks saime 46 punkti 100st. See paigutas Eesti 22. kohale, veidi enne Tšehhit, Ungarit ja Rumeeniat ning mis kõige tähtsam, mitme koha võrra kõrgemale Lätist ja Leedust. Eelmisel korral, 2011. aastal, asetses Eesti samaväärselt keskel – 31 riigi hulgas 19. kohal.

Kuid mitte kõik kaheksa teemavaldkonda ei ole Eestis maailma keskmisel tasemel. Kui lühidalt kõik kohe ära öelda, siis sisserändajate tööturule saamise õiguste, alalise elamise õiguste, pere siia toomise ja hariduse saamise õiguste koha pealt oleme esirinnas, seal on sisserändajate õigused kaitstud. Kuid tervise ja võrdse kohtlemise vallas on teiste riikidega võrreldes puudujääke ning selgub, et me oleme väga konservatiivsed sisserändajatele poliitiliste õiguste andmisel (valimisõigused, partidesse kuulumine ja eriti kodakondsuse saamine). Joonisel on esitatud kaheksa teemavaldkonda Eesti punktide pingerea alusel.

Vaatame kõigepealt, milles on Eesti sisserändajate suhtes lahke ehk siis tuleb neile vastu. Sisserändajad saavad Eestis osa mõnevõrra paremini väljaarendatud tööõiguste paketist kui enamikus teistes

Eesti tulemuseks tuli 2015. aastal “Harju keskmine”: koondsummaks saime 46 punkti 100st. See paigutas Eesti 22. kohale.

- Kui lihtne on sisserändajatel saada alalist elamisõigust?
- Kui lihtne on sisserändajatel taastühendada oma perekond?
- Kas haridussüsteem arvestab sisserändajatest laste erivajadustega?
- Kas kõik elanikud on tõhusalt kaitstud rahvusliku, rassilise ja usulise diskrimineerimise eest kõigis eluvaldkondades?
- Kas tervishoiusüsteem arvestab sisserändajate erivajadustega?

riikides ning kuigi ligipääsul teatud töökohtadele on piiranguid (näiteks nõutakse eesti keele oskuse taset tunnistavat tõendit või on ametikohad reserveeritud vaid kodanikele), siis tööturul hakkama saamiseks saavad sisserändajad sarnast tuge kui Eesti kodanikud, neil on sarnased üldised õigused ning neile laieneb ka sihtotstarbeline toetus.

Samamoodi on lood haridusega, kus riik on loonud võimalused koolidele sisserändajate perede lapsi toetada. Kui sisserändaja on Eestis üle viie aasta paiksel elanud, teinud ära B1 keeletesti ja saanud pikaajalise elamisloa, on tema õigused kaitstud peaaegu samaväärselt kodanike õigustega (välja arvatud siis poliitilised õigused).

Olukord läheb sisserändajatele keerulisemaks siis, kui nad peavad hakkama kaitsma oma õigusi ebavõrdse kohtlemise eest. MIPEXi analüütikud on viidanud, et Eesti oli viimane, kes ELi direktiivist tuleneva võrdse kohtlemise seaduse vastu võttis, ning seaduses sätestatud kaitse tõhusaks rakendamiseks ei ole just ülearu palju tehtud. Samuti on seaduses sätestatud kaitsemehhanismid võrreldes teiste riikide omadega piiratud: diskrimineerimine ei ole otseselt keelatud kodakondsuse/rahvusepõhiselt (nagu 22 teises riigis), seotud/eeldatavate omaduste põhiseaduse (nagu samuti 22 riigis) või mitmele põhjusele tuginedes ehk mitmikdiskrimineerimine (nagu kaheksas riigis). Sisserändajate

võimalused saada arstiabi kohalikega samaväärsetel alustel on piiratud seetõttu, et puuduvad tugiteenused, nagu kultuuriline ja keeleline tõlge, mis on osaliselt mõistatav sisserändajate vähese arvu tõttu.

Kõige murettekitavamana tulemuse andis aga sisserändajate poliitilise osalemise ja kodakondsuse saamise õiguste võrdlus

Uuring osutab pudelikaeltele Eesti sisserände- ja lõimumispoliitikas, mis ei aita kaasa uussisserändajate kohanemisele ega ühiskonna sidususele.

teiste riikidega. Kodakondsuspoliitika karmuse tõttu platseerus Eesti lausa eelviimasele kohale enne Lätit. Sisserändajate osakaalu suurenemise tõttu on arenenud riikides viimastel aastakümnetel toimunud olulisi muutusi kodakondsuspoliitikas. Peamiselt on tehtud kaks suurt paradigmaatilist muutust: suurenenud on nende riikide hulk, kes annavad teatud tingimustel kodakondsuse oma territooriumil sündivatele lastele olenemata nende laste vanemate kodakondsusest (*ius soli* printsiip), ning ka nende riikide hulk,

kes on seadustanud mitmikkodakondsuse. Viimane on oluline just neile sisserändajatele, kes soovivad säilitada legaalse sideme oma sünnimaaga. Eestis ei ole neid muutusi toimunud. Samal ajal näitab viimane integratsiooni monitooringu uuring, et tervelt 57% eestlastest ja 77% teisest rahvusest elanikke leiab, et Eesti võiks anda lihtsustatud korras (see tähendab ilma keele- ja kodakondsuseksamita) kodakondsuse kõikidele Eestis sündivatele lastele, kelle vanemad, olenemata nende kodakondsusest, on enne pikka aega Eestis elanud. Eestlaste suhtumine Eestis sündivatele lastele kodakondsuse andmisesse on läbi teinud suure muutuse, sest veel 2008. aastal toetas seda ideed 22% eestlastest. Olukorras, kus Eestis on enam kui 85 000 määratlemata kodakondsusega isikut ja ligi 90 000 Vene Föderatsiooni kodakondsusega isikut, tuleks tõsiselt mõelda, kas konservatiivne kodakondsuseadus ikka täidab meie ühiskonna sidususe ja stabiilse arengu eesmärke.

Kokkuvõtvalt osutab MIPEXi uuring nendele pudelikaeltele Eesti sisserände- ja lõimumispoliitikas, mis ei aita kaasa uussisserändajate kohanemisele ega ühiskonna sidususele. Mõtlemisainet ja arutelupunkte on ning kodanikuühendustel, kes seisavad võrdse kohtlemise eest ja toetavad sisserändajate lõimumisprotsessi, on väljakutseid, mida MIPEXi uuring oma andmetega toetab.

Kui
maailmarahu
ei lase
magada

Arengukoostöö Ümarlaua poliitikaekspert **ANNA KAROLIN** kirjutab, miks on praegu arengukoostöö aasta, mida kujutab endast arengukoostöö, miks see nii raske on ja millega sellegipoolest hakkama on saadud.

Kuigi mõtleme endast siiaamaani kui vaesest riigist, on Eesti jõukuselt 40. riik maailmas[1], jättes selja taga 145 riiki, viimased neist 40 korda vaesemad kui meie. Lisaks enda probleemide kallal töötamisele panustab Eesti rahvusvahelisse arengukoostösse (tänapäeval ei räägita enam “arenguabi andmisest”, sest üleolevalt ja ühepoolset abi jaotamine ei toimi) ning humanitaarabi andmisesse.

Arengukoostöö tegeleb maailma 21. sajandil kõige absurdsemate, aga senini tõsiste probleemidega – nälg, Ebola viirus või arvamus, et naised ei peaks koolis käima – ehk ülemaailmse vaesuse vähendamisega. Et probleemid on suured, aga raha vähe, on kõik maailma riigid leppinud kokku ühises globaalses eesmärgis, üritades mitmesuguste põhimõtete abil vältida ebaefektiivsust, teenuste dubleerimist ja raha raiskamist. Lääneriikide arengukoostööd kujundavad eelkõige rahvusvahelised organisatsioonid ja kokkulepped – ÜRO ja tema allasutused, OECD arengukoostöö komitee (*development assistance committee* ehk DAC), Euroopa Liit, Maailmapank jne. Ka Eesti riigi arengukoostöö rahast suurem osa, umbes 60%, läheb rahvusvahelistele organisatsioonidele.

Olgugi et loeme rohkem kriitilisi artikleid arengukoostööst ning muretsemise sõdade pärast, on viimase 20 aasta jooksul korda saadetud igavesti võimsaid asju. Aastatuhande eesmärkidest saavutati nt järgmised:

- Äärmuslikus vaesuses (vähem kui 1,25 dollarit päevas) elavate inimeste arv vähenes poole võrra, 700 miljoni inimeseni.
- Ilma puhta veeta elavate inimeste arv vähenes poole võrra. 2,3 miljardit inimest said vett!
- Võitlused globaalsete epideemiatega, nagu malaaria, HIV ja tuberkuloos, on andnud tulemusi. HIV ja AIDSi leviku trend on pöördunud negatiivseks ning tuberkuloosist päästeti hinnanguliselt 22 miljonit inimest.
- Tüdrukud ja poisid käivad võrdselt põhikoolis. Varem oli trend kõvasti tüdrukute kahjuks.
- Võimatuna tunduv ülesanne – likvideerida lapstööjõu kasutamine – on viimase 15 aasta jooksul edenenud 1/3 võrra[2]!

Saavutamata jäid näiteks eesmärgid vähendada näljas olevate inimeste arvu poole võrra ning saata kõik lapsed põhikooli.

MTÜ Mondo

Kes palju teeb, see kaugemale maailma jõuab: MTÜ Mondo

MTÜ Mondo on üks Eesti suuremaid ja tuntumaid vabaühendusi, kelle haare ulatub mitmele mandrile. Keenias ja Kongos toetatakse naiste (sotsiaalset) ettevõtlust, Jordaanias ja Iraagis abistatakse sõjapõgenikke, Afganistanis toetatakse ämmaemandate haridust, jõutakse mujalegi. Mondo aitab maailmaharidusel jõuda Eesti koolidesse ja avalikkuseni ning just nende käest saab osta eetilisi kingitusi: mõne kitse Afganistani naisele või Aafrika naiste käsitööd. Kõigele lisaks seisab Mondo õiglase kaubanduse eest Eestis.

Üks MTÜ Mondo edu saladusi on rahvusvaheline koostöö teiste suurte abiorganisatsioonidega. Näiteks tehakse palju koos soomlaste suurorganisatsiooni Finn Church Aidiga.

Ukraina heaks

Ukraina heaks

Vabaühenduste liidult kodanikuühiskonna aasta teo tiitli pälvinud kampaania on toonud annetuskastide juurde Euroopa suurimad arengukoostöö skeptikud – eestlased. Kampaania “Ukraina heaks” taga on kolm vabaühendust – Eesti Pagulasabi, MTÜ Ukraina Kultuurikeskus ja MTÜ Mondo –, kes panid pead ja seljad kokku, et ühiselt teavitada: Ukraina vajab eestlaste abi. Ühine kampaania tõi palju toetajaid ning abi jagatakse mitmel viisil, kasutades kõikide organisatsioonide kontakte ja tugevusi. Lisaks leidlikele annetuse kogumise viisidele (nt kunstiksjon) on avalikkusele iga nurga alt aru antud ja aitäh öeldud. Senini on kokku kogutud umbes 60 000 eurot.

Tõeline arengukoostöö aasta

2015. aasta on arengukoostöös märgilise tähtsusega, kuna viieteistkümneks aastaks kokku lepitud aastatuhande eesmärgid (Millennium Development Goals) aeguvad ja parajasti vaieldakse selle üle, kes, kui palju ja mida peab edaspidi tegema. Järgmiseks 15 aastaks lepitakse kokku jätkusuutliku arengu eesmärkides (Sustainable Development Goals ehk SDG), mida on tervelt 17 üldeesmärki, 169 alameesmärki ja 304 indikaatorit. Eesmärkide rohkust on kritiseeritud palju, ent ÜRO pole tahtnud midagi vähegi olulist välja jätta. Jätkusuutliku arengu eesmärgid on eelmistest tunduvalt ambitsioonikamad – seavad eesmärgid ka arenenud riikidele, keskenduvad globaalsete muutustele (nt kliimamuutuste peatamine) ega ignoreeri arengu olulisi aspekte (nt majanduse arengut koos sotsiaalsektoriga). SDGde kujundamiseks viis ÜRO läbi esimese kõiki pooli tõeliselt kaasava protsessi – varasemad kokkulepped on moodustatud pigem rikaste riikide eelistuste alusel.

Juulis Etioopias Addis Abebas toimuv rahvusvaheline konverents töötab tulla pingeline, kuna suurim küsimus on arengukoostöö rahastamine ja seni kaasatud pooled on ootused kõrgeks ajanud. Paljud riigid ei suuda täita juba senini võetud rahvusvahelisi rahalisi kohustusi (lubadus panustada 0,7% riigi aasta rahvuslikust kogutoodangust). Mõttekoja European Network on Debt and Development analüüside kohaselt kaotavad vaesed riigid iga arengukoostöö dollari juures kaks dollarit oma majandusest, kuna teised rahavood viivad massiliselt ressursse välja[3]. Seega on läbirääkimiste keskmes muu hulgas katsed panna suur korporatsioonid sihtriikides makse maksma ning ka sotsiaalseid mõjusid arvesse võtma. 2015. aasta lõpus toimub Pariisis ÜRO kliimamuutuste konverents, kus loodetakse jõuda kokkuleppele kliimamuutuste peatamises. ÜRO mõtleb ambitsioonikalt.

Et võtmeaasta kodanike kõrvust mööda ei jookseks, kuulutas Euroopa Liit 2015. aasta arengukoostöö aastaks. Aasta jooksul toimub suur hulk avalikke arute-

lusid, selgitustööd ja muid üritusi, et ELi kodanike arvamusi arengukoostöö kohta rohkem arvesse võetaks ja vaesuse vähenemist edasi toetataks.

Kuidas Eesti?

Eesti on arengukoostöö doonor, st rahastaja alates 1998. aastast. Mõned eksperdid nimetavad Kesk- ja Ida-Euroopa riike juhuslikult doonoriks sattunud riikideks, kuna arengukoostöö tegemise kohustus tuli kaasa koos ELi liikmesusega. Arengukoostööd võivad teha nii riigiasutused, erasektor kui ka vabavõetud, kõige rohkem korraldab ja rahastab arengukoostöö poliitikat Eestis Välisministeerium. Arengukoostöö ja humanitaarabiga tegelevaid vabavõetud koondab katusorganisatsioon Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ). AKÜ-l on 30 liiget, kokku teeb arengukoostööd umbes 50 vabavõetud.

Eesti on arenguabi senini rohkem saanud, kui andnud – nt aastatel 1992–2002 sai Eesti tagastamatut välisabi 830 miljonit eurot ning aastatel 2007–2013 saime ELilt abi 4,8 miljardit eurot. Andnud oleme abi 176,5 miljoni euro ulatuses. 2014 kulutas Eesti arengukoostööle 32 miljonit eurot ehk 0,15% meie rahvuslikust kogutoodangust, mis on üle poole vähem, kui 2005. aastal lubasime, ja ka alla valitsuse enda antud lubadusi. Et uus koalitsioonilepe on kuludelt tihe ja tuludelt hõre, vähendati arengukoostöö rahastamist viimases riigieelarve strateegias veelgi, sihtides stabiilset 0,15% RKT taset kuni 2019. aastani. Lühidalt kokku võttes: oleme rahvusvahelisel tasemel lubanud anda rohkem, ent tõmbame enda rahastust jätkuvalt kokkupoole. Sellegipoolest oleme võrreldes teiste uute ELi liikmesriikidega head ja läbipaistvad rahastajad, näiteks meie naaber Lätikulubab arengukoostööle 0,07% oma RKTst.

Eesti arengukoostöö raha jaotub mitmepoolseks (umbes 60%) ja kahepoolseks (u 40%) arengukoostööks. Esimesel juhul läheb raha rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksudeks ja annetusteks, nt ÜRO allagentuuridele. Kahepoolse arengukoostöö puhul tehakse koostööd konkreetsete riikidega. Et abi ei oleks väga hakitud, annab Eesti abi väljavalitud prioriteetriikidele – Afganistanile ning idapartnerluse riikidele Armeeniale, Aserbaidžaanile, Gruusiale, Moldovale, Ukrainale ja Valgevene. Kõige rohkem

Ukraina ja pagulaste teema eest seisja: Eesti Pagulasabi

Eesti Pagulasabi aitab siinsetel pagulastel eluga Eestis hästi kohaneda ning seisab pagulaste ja varjupaigataotlejate õiguste eest. Lisaks annab Eesti Pagulasabi välja “Varjupaiga aastaraamatut”, et analüüsida Eesti varjupaigapoliitika arenguid ja kitsaskohti.

Seoses pagulaskvootidest põhjustatud meelepahaga on Eesti Pagulasabi juht Eero Janson olnud selle kevade meedia superstaar, jagades tasakaalustatud ja põhjalikke infot põgenike ja varjupaigapoliitika kohta pea igas meediakanalis. Pingelisel ajal andis Pagulasabi välja ka infolehe ja korraldas avaliku arutelu, et selgitada, milles üldse Euroopa Komisjoni plaan seisneb (Leiad, kui otsid netist: “Euroopa rände tegevuskava küsimused ja vastused”), kuidas päris igapäev Eestisse ei lasta ja miljonit eurot kätte ei anta.

Et aidata sõjapõgenikke rohkem ja efektiivsemalt, töötab Pagulasabi ka sisepõgenikega Ukrainas, saates sinna psühholoogidest vabatahtlikke põgenike laste probleemidega tegelema.

tehakse koostööd Gruusia, Moldova ja Ukrainaga, koostöö Afganistaniga muutunud julgeolekuprioriteetide tõttu tõenäoliselt väheneb. Ühelt poolt on lihtsam teha arengukoostööd meiesarnaste riikidega, jagades oma reformide kogemust. Teisalt heidetakse Eestile ette liiga rikaste riikide toetamist – ükski prioriteetriik peale Afganistani ei kuulu maailma vaesemate hulka. Et vaid 30% globaalselt arenguabist läheb kõige vaesematele riikidele (*least developed countries*)[4], on niimoodi suurimaid probleeme raske lahendada. Politiiseeritud ja julgeolekuhuve järgiv rahastus on Eesti arengukoostöö puhul jätkuvalt probleem.

Kodanikuühiskond ja arengukoostöö

Suur osa kahepoolsest arengukoostööst jõuab abivajajani kas riigiasutuste või vabaihenduste sihtriikidega tehtava koostöö kaudu. Praxis 2013. aastal läbiviidud uuringu kohaselt tegeleb suurem osa kodanikuühendustest kodanikuühiskonna arendamise ja tugevdamisega partnerriikides, demokraatlike tavade juurutamisega, inimõiguste kaitse küsimuste ja haridusteamadega ning maailmaharidusega. Üllatavalt vähe tegeletakse “traditsioonilise arengukoostööga”, nt vaesuse ja nälja likvideerimise või tervishoiuteenuste parandamisega[5].

Üldiselt on arengukoostöö vabaihenduste seis sarnane Eesti kodanikuühiskonna üldise seisuga – tehakse palju projekte, ent igatsetakse paremat koostööd sektorite vahel, paindlikumat rahastust, pikaajalisemaid plaane ja intensiivsemat tulemuste mõõtmist.

Et arengukoostöö moodustab väikse osa arenguriikidesse jõudvatest ressurssidest, on oluline tulevikutrend erasektori ja üldse teiste valdkondade sidumine arengukoostööga – nt et ettevõtted aitaksid kogukondi vaesusest välja tuua ja et meie kaubanduspoliitika ei õõnestaks me koostööpüüdlusi (poliitika sidususe põhimõte). See vajab head huvikaitset, suuremat koostööd ja initsiatiivi ka maailma kogukondade eest seisvatelt vabaihendustelt.

Kuidas head arengukoostööd teha?

Arengukoostöö tegemine ei erine oma olemuselt suurte ühiskondlike probleemide lahendamisest: see on keeruline. Pea

MTÜ Andakidz Filipiinidel: krõpsuimperiumini!

Paljud kodud Filipiinidel on ka kõige päikeselisematel päevadel pimedad – väikestel ruumidel pole aknaid ja majad on kuumuse kaitseks ehitatud varjulistesse kohtadesse. Elekter on kallid ja nii tehakse koduseid toimetusi ja õppetükke hämaruses.

Peamiselt Anda külas tegutsev MTÜ Andakidz paigaldas vaeste perede kodudesse 2000 päikesevalgustit, aidates peredel nii elektrit säästa kui ka elutingimusi parandada. Valguse toimetamine tuli lihtsast ideest: läks vaja vaid taaskasutatud plastpudelit, puhast vett, tilgakest kloori ja metallitükki. Pudel paigaldati katusesse nii, et pudeli ülemine osa jäi välja ja alumine osa tuppa. Pudeli kaudu võimendub päikesevalgus siseruumidesse ja annab 40–60 W elektripirni efekti. Pudelist jätkub Anda külas valgust kuni viieks aastaks. MTÜ Andakidz tegutseb ka mujal Filipiinidel. Näiteks Boholi saare Talisay kaluriküla elanike elatamine kalapüügist oli vaeviline. Sissetulekute suurendamiseks asutati kalurite ühing TAFIAS, kes valmistab kalatooteid, muu hulgas ka kalakrõpse.

Talisay küla ja TAFIASe ühingu tulid appi Andakidzi vabatahtlikud – disainibüroo Velvet loovjuht Janno Siimar ja ettevõtja Robin Gurney, kes aitasid kalakrõpse turundada ja mõtlesid välja müügilahendused. Kalakrõpsud võeti müügile Boholi provintsi poodidesse ja hotellidesse ning ühing annab tööd juba üheteistkümnemale naisele.

iga sotsiaalvaldkonna vabaihendus peab ju arvestama paljude ja väga eritahuliste partneritega, keerulise sihtgrupiga ning loominguilise rahastuskorraldusega. Arengukoostöö tegemist raskendavad väga erinevad koostööpartnerid ning keeruline probleemide rägastik. Amatöör kujutleks olukorda, kus läikivate päikeseprillidega kogenud Eesti eksperdid lendavad kohale ja õpetavad kohalikele, kuidas asjad päriselt käivad. Tegelikult aga ei ole arenevate riikide probleemid lihtsad lahendada ning sellist laadi tehnilist abi (*technical assistance*) peetakse pigem ebaefektiivseks[6]. Teistes riikides probleemidega tegelemine nõuab kannatlikkust, põhjalikku planeerimist ning väga head koostööd kohaliku partneriga. Kui juba Eesti muutmine kiusamisvabaks on tõsine väljakutse, siis kuidas näiteks püsivalt vähendada korruptsiooni Ukraina-suurusel ja normidega riigis?

Paljudel Eesti vabaihendustel on potentsiaali tegeleda arengukoostööga, näiteks Teeme Ära koristab nüüd kogu maailma puhtaks ja Poliitikauuringute keskus Praxis koolitab ka idapartnerlusriikide ametnikke. Ent arengukoostöö ettevõtmine nõuab kõvasti läbimõtlemit ja heade partnerite leidmist, tundmist ja koostööd.

Kõik allikad leiad netist:

- [1] GDP per capita, data.worldbank.org
- [2] International Labour Organization, www.ilo.org: ILO says global number of child labourers down by a third since 2000
- [3] Eurodad.org, The State of Finance for Developing Countries, 2014
- [4] Terveilm.ee: OECD: vaesemad riigid vajavad rohkem arenguabi. Allikas: EURODAD
- [5] Praxis.ee: Eesti panus ja roll arengukoostöös
- [6] Real Aid: Making technical assistance work

ENNAN ÜK CIVICU

Lühendid, mis valitsevad maailma

Mis monstrumid seisavad hulga piiri tagant tuntud lühendite taga ja mis kasu on neist kodanikuühiskonnale, selgitab **ALARI RAMMO**.

Suur osa rahvusvahelisest koostööst on ikka alguse saanud sõdade järel – kui suits hajub, vaadati sõltumata tulemustest, et esiteks saaks ju ka sõdida palju vähemate kaotustega ja humaanselt, aga üldiselt võiks sõdu püüda ju vältida.

Nii on põhitegijad riikidevahelisel areenil loodud viimase 70 aasta jooksul eskätt rahu nimel (mis pole üksnes sõja vastand), kuid ka majandussuhete ja stabiilsuse tagamiseks – kui ettevõtjatel ja kodanikel on vabadus tegutseda ja end teostada, on ühiskonnad stabiilsemad, sh sõjaohut väiksem. Osa rahvusvahelisest avalikust õigusest reguleerib riikidevahelisi suhteid, osa aga riigi ja inimese omi, sest viimast tuleb päris tihti kaitsta välisvaenlase asemel omaenda valitsejate eest.

Suupäraselt kutsutakse kodanikuühiskonna või liberaalse demokraatia põhimõtteid inimõigusteks, ent hõlmavad need kõiki kodanikuõigusi ja -vabadusi, demokraatiat laiemalt ning üldse õigusriiki, et toimitaks üksnes seaduste järgi. Kaitstud õigusteks on näiteks era- ja pereelu, mõtte-, südametunnistuse-, sõna- ja usuvabadus, õigus vabaühendusi moo-

dustada ja rahumeelselt koguneda, aga isegi õigus omandile ja vabalt liikuda.

Eesti on neid vabadusi saanud nautida napilt veerand sajandit ja oma põhi-seadusse raiusime kõik nii soovist olla edaspidi viisakas riik kui ka järgimaks teiste juba sõlmitud kokkuleppeid teatud väärtuste kaitseks. Lisaks veel klauslid, et seda ja teist tohib piirata üksnes seadusega (ja mitte näiteks politsei või valitsuse poolt).

Rahvusvaheliste lepete buum puhkeski järgmisel hommikul pärast teise ilmasõja lõppu, et midagi sellist enam ei korduks. Täna võib öelda, et kordub ikka küll, ja usu- või võimuhullud ei allu sõjapidamisega reeglitele. Aafrika ja araabia maade kõrval näeb isegi Euroopas taas autoritaarsusse kalduvaid juhtimisvõtteid ning 9/11 järel on paljusid vabadusi piiratud, kogunemisest sõnumisaladuseni.

1940ndatel aga vähemalt midagi üritati ja pikka aega üsna edukalt: tõsiselt võeti ette rahu tagamine, konfliktide ennetamine ja lahendamine, aga ka majandus, kultuur ja sotsiaalteemad.

Lühidalt toimib rahvusvahelise korra loomine nõnda, et mõnes dokumendis, sageli sõlmimislinna järgi nimetatud konventsioonis või hartas, lepatakse milleski kokku ja ratifitseeritakse võetud kohustus rahvusparlamendis (jättes omale vahel ka reservatsioonid). Sageli otsustatakse ka uue organisatsiooni loomine, mis leppe järele valvaks, raportitest omaette kohtusüsteemini. Pehmemasse

arsenali kuuluvad poliitilise mõjutamise võtted, nagu avaldused ja resolutsioonid.

Täna seatakse lepetest üht esimest, ÜROd, küll juba ammu kõige inertsemaks ja vähem tõhusaks, seda paljus põhjusel, et osa riike lihtsalt ei taha ühiseid reegleid tunnustada ning defineerivad “oma siseasju” ja demokraatiat omatahtsi. Nii saab Venemaa ÜRO julgeolekunõukogu iganenud moodustamisaluste tõttu siiani kogu süsteemi veto abil naeruvääristada. Tülikamad riigid kipuvad igas suures liidus moodustama ka ringkantses blokke, mille murenemise suhtes ei ole viimased aastad näidanud erilisi lootuskiiri ka pärast mitmest diktaatorist vabanemist – pigem on kaos suurenenud.

Kriisid, relvakonfliktid ja tavaelanike miljonites põgenemine või hukkumine näitavad samuti kasvu, nii et eks see ÜRO peab oma hartaga ikka edasi vehkima. Sinna kõrvale nokitsetakse edasi ka kultuuripärandi, laste õiguste ja veel tuhande teemaga, sh aastatuhande eesmärkidega vaesuse vähendamiseks.

ÜRO all tegutseb algusest peale veel rahvusvaheline kohus (ICJ), mis ei ole sama kui samuti Haagis asuv rahvusvaheline kriminaalkohus (ICC). Viimane loodi 2002. aastal peamiselt sõjakurjategijate ja genotsiidimeistrite karistamiseks.

ÜROst üksjagu hoomatavam on Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon. OSCE idee pärineb ka 1950ndatest, et lähendada Euroopa ida ja länt. Aeg oli raske siis: Nõukogude Liit otsis salongikõlblikkust, püüdes edasi kontrollida ida-

poolset osa, lääs soovis toimivat majandust ja inimõiguste tagamist. Saksamaid oli kaks ning püsivamat (rahu)lepingut ei paistnud, külm sõda käis ja mõeldav tundus vaid ühise julgeoleuarutelu pidamine konverentsi CSCE nime all.

1970ndatel tuldi Helsingis esmakordselt kokku ning mitmeaastaste läbirääkimiste järel sõlmiti 1975. aastal pealt 30 riigi vahel (sh USA ja Kanada) Helsingi lepe. Muu hulgas oli just seal tõsiseks teemaks, kas alla kirjutades tunnustavad USA ja teised NSVLi piire üle Baltikumi või mitte. NSVLi lagunemise järel moodustati 1995. aastal tänane organisatsioon, kus konverentsi tähistav C asendati nimes Oga.

Kuigi OSCE paistab palju silma, kommenteerides inimõiguste ja vähemusrahvuste olukorda (mäletate ehk tüütut Max van der Stoeli) või valimiste demokraatlikkust, tegeletakse ka majanduse edendamise, keskkonnakaitse, terrorismi ja relvasmugeldamise piiramise, konfliktide ennetamise ja lepitamisega. Näiteks torises OSCE hiljuti pressivabaduse vähenemise üle, kui ka Euroopa Inimõiguste Kohus kinnitas Delfile, et peldikusein ei ole inimõigus.

OSCE on oma püsivama esinduse ehk missiooniga riikides, kus tema tegevusvaldkonnas on probleeme. Eestis tegutseti 1993–2001, ent vaatlejad satub läbi astuma siiani. Enim töötajaid jäндab Euroopa kaguosas, Lõuna-Kaukaasias ja Kesk-Aasias. Organisatsiooni juhitakse Viinist, näiteks inimõiguste haru ehk – et-

tevaatust, järjekordne lühend – ODIHRi (Office for Democratic Institutions and Human Rights) peakorter asub Varssavis.

Ehkki OSCE nimes on Euroopa, kuulub 57 osalise sekka kogu põhjapoolkera riigistik. Lisaks leidub koostööpartnerite seas riike Aafrikast, Lähis-Idast, Aasiast ning isegi Austraalia. Nii lootusetu, kui see loomaaed ka ei tundu, peetakse tänavu 40aastaseks saavat OSCEd üheks tõhusaimaks rahvusvaheliseks organisatsiooniks.

Rahvusvaheliste lepete buum puhkeski järgmisel hommikul pärast teise ilmasõja lõppu, et midagi sellist enam ei korduks.

OSCEd aetakse kõnes ja isegi kirjas alailma segi sarnase nimega OECDga, mis tähistab 1960ndatel (OECDna isegi 1948) loodud majanduskoostöö ja arengu liitu. OECD puutub Eestisse viimasel ajal palju rohkem, kuna annab meile pidevalt asjalikke soovitusi valitsemise ja majandamise korraldamiseks.

Kodanikuvabadusi kaitseb veel üks tuntud rahvusvaheline organisatsioon, mil polegi lühendit, vaid lihtsalt segadusseajav nimi – Euroopa Nõukogu (CoE, Council of Europe). Sassi läheb see Euroopa Lii-

du asutustega, mille seast leiab sarnaste nimedega ministrite nõukogu (Council of the European Union) ning ülemkogu (European Council).

Ühe Euroopa ühise alusdokumendi ehk juba 1953. aastal loodud inimõiguste konventsiooni järgimiseks seati 1959 sisse ka Euroopa inimõiguste kohus, mil pole samuti miskit pistmist euroliiduga. Küll aga on kohus kaude seotud just Euroopa Nõukoguga, mis ise on vanemgi sõe- ja teraseliidust.

1949 loodud liitu kuulub praegu 47 riiki Euroopast ja Aasiast, kellest Venemaa pihta tuleb muidugi enim kohtukaebusi. Vahel süüdistatakse inimõiguskohut ka liigses aktivismis ehk ikka riikide sise-asjadesse sekkumises, aga ikkagi on just inimõiguskohus, mitte riigid vabatahtlikult, andnud juba aastakümneid sisu kõigile mõistele, mida me Euroopas täna inimõigusteks peame.

Vabauhendused teavad ehk ka paljusid oma valdkonna rahvusvahelisi organisatsioone, eriti valdkondlikke nagu keskkonnas Greenpeace, inimõigustes Amnesty või valitsemises Transparency, kelle huvi-kaitsetöö võib teinekord olla ÜROst isegi mõjukam, või vähemalt seda täiendav.

Sageli vabauhenduseks peetakse Punane Rist ei ole seda aga teps mitte, vaid hoopis valitsuste osalusel tegutsev mitmekülgne struktuur. Idee kaasata vabatahtlikke lahinguväljale ning kaitsta seal meditsiinitöötajaid pärineb küll 19. sajandi keskpaigast ühelt Šveitsi ärimehelt ja aktivistilt.

Danny

CIVICUSe juht Dhananjayan Sivaguru Sriskandarajah seisab globaalse kodanikuühiskonna eest

See on Dhananjayan Sivaguru “Danny“ Sriskandarajah, ülemaailmse kodanikuühenduste liidu CIVICUS peasekretär. Ta teab, mis toimub Eestis, Sambias ja Jaapanis; ta rõõmustab kodanikuühiskonna kasvamise üle ja muretseb kodanikuruumi kahanemise pärast. **KRISTINA MÄND** küsis, mis rõõmustab, mis muretab ja mis temast kasu on.

Mullu novembris kogunes Lõuna-Aafrika Vabariigis Johannesburgis ülemaailmse kodanikuühiskonna liidu CIVICUS assamblee (civicus.org/ICSW/) ja tähistati rahvusvahelist kodanikuühiskonna nädalat. See oli Danny Sriskandarajah jaoks esimene, mille korraldamise eest tema CIVICUSe peasekretärina vastutas.

Danny on CIVICUSt juhtinud alates 2013. aasta jaanuarist. Nüüd on paras aeg uurida, mida ta arvab olukorrast kodanikuühiskonnas ja kodanikuühiskonnaga maailmas, mis teda rõõmsaks teeb ja milline on CIVICUSe roll planeedi heade kodanike elus.

Danny, mis kodanikuühiskonnas toimub – milliseid arenguid sina maailmas näed?

Praegu on nii parim kui ka halvim aeg.

Parim seepärast, et kodanikuühiskond on suurem, võimsam ja laiapõhjalisem kui kunagi varem. Usaldus kodanikuühenduste vastu on suur ning paljud kokkulepped ja seadusandlikud dokumendid rõhutavad kodanikuühiskonna tähtsust. See on hea.

Aga kui me vaatame, mis toimub kodanikuruumiga (ingl *civic space*) ning elementaarsete inimõiguste ja kodaniku-vabadusega, näeme ühendustele seatavaid piiranguid ja kuuleme rünnakutest kodanikuaktivistide vastu, kes julgevad vaidlustada ühiskonnas toimuvat, siis tundub, et elame oma halvimaid aegu. Kas tead, et 2014. aastal toimus erineva iseloomuga rünnakuid kodanikuühiskonna vastu sadakonnas riigis?

Mis on asjad halvaks vedanud?

See on nii arenenud erinevate asjaolude sümbioosi tulemusena. Teatud piiramine algas 11. septembri rünnakutest ja nendest sündinud ohutundest, kui valitsused võtsid paljud seni tavapärased tegevused luubi alla, sealhulgas ka näiteks järelevalve interneti üle.

Paljudes riikides on kodanikuruumi pärssimise põhjuseks aga ühenduste suurepärane eestkostetöö ja kampaaniad poliitikavaldkondades oma eesmärkide saavutamiseks. Näiteks on Austraalia valitsus tahtlikult alavääristanud keskkonnaühendusi, kes seadsid küsimuse alla valitsuse fossiilkütust puudutava poliitika ja õnnestavad nende tegevust.

Kolmas põhjus on väga konkreetsete teemadega tegelevad ühendused, kes on kaotanud või kaotavad liikmeskonda. Kui

valitsus neid ründab, siis on nad üksik, nende arvamusel pole legitiimsust. Selle põhjus võib aga olla tehnoloogiline areng – enam pole vaja organisatsiooniga liituda, juurdepääs infole ja inimestele on lihtne ning oma toetust mingile teemale saab näidata ka teisiti. Paraku pole see “teisiti” aga alati argumendiks valitsustele, kes ikka liikmeskonna arvule apelleerivad.

Näeme iga päev, et uus generatsioon on tõrges liituma n-ö vana kombe kohaselt: võrgustumisest, *like*’ide klikkimisest ja sotsiaalmeedia kasutamisest nende jaoks piisab. Ühendused aga ei oska argumenteerida, et nende toetajate hulk ei kajastu ametlikus liikmeskonnas, vaid mitteformaalses sotsiaalmeedia kogukonnas, ja jäävad valitsuse rünnakute ees jänni. Aga noh, sellest peaks ka üle saama.

Kuidas valitsusi veenda?

Meenub lugu Irene Khaniga, kes oli üheksa aastat Amnesty Internationali peasekretär. Tema käest olla ühe väikese riigi peaminister küsinud, et keda tema ikkagi esindab. Irene vastas, et AI-l on 1,4 miljonit liiget. Ja küsis siis omakorda, et mitut inimest see peaminister esindab. Selles riigis elas neid alla miljoni.

Tegelikult ei ole ju oluline mitte see, kui palju on liikmeid, vaid kui suurt hulka inimesi sa suudad kaasata ja kui paljude ni jõuda. LTA (*Legitimacy, Transparency, Accountability* – legitiimsus, avatus, vastutavus) inimesena tead seda paremini kui keegi teine. Miks ühendused ei oska oma legitiimsuse baasi paremini kuuldavale tuua ja sellega tööd teha? Selle asemel et

teha aeg-ajalt rahakogumise kampaaniaid, võiks mõelda, kuidas ehitada sellist toetajate baasi, kes on organisatsiooni taga (mitte liikmed), kes toetavad süsteemselt ja kes aitavad hoida sidet rohujuure tasandiga.

Kuidas kodanikuruumi kaitsta?

Valitsuste rünnakutega toimetulemiseks tuleb mõelda, tegutseda ja rääkida koos, ühtse kogukonnana. Hoida kokku ja mõelda läbi, millist infrastruktuuri kodanikuühiskond sinu riigis vajab. Kas on olemas selline organisatsioon, kes võitleb oma riigis kodanikuühiskonna ruumi ja kodanikuühenduste õiguste eest? Kes vahendab ühistes küsimustes (nt maksud, asutamine jne) arvamusi ja ootusi? Näiteks Indias sellist üleriigilist ühendust pole ja seetõttu pole sektor saanud valitsuse tegevuse vastu ühiselt välja astuda. Alles mõned nädalad tagasi tulid sajad ühendid kokku ja avaldasid oma arvamust valitsuse tegevuse vastu. Eestis on EMSL ja see on teid tugevaks teinud.

Teiseks tuleb igal sammul näidata meie vastutavust annetajatele, toetajatele, liikmetele ja sihtrühmadele – eriti just nendele, keda me teenime, kelle nimel töötame, raha küsime ja saame. See on pikaajaline investeering, mida tuleb võtta väga tõsiselt.

Kolmandaks, me peame järjepidevalt ehitama kogukondi, kes meid toetavad.

Me peame oma teemadele kujundama avalikku toetust, leidma mõttekaaslasi, kaasama liidreid ja leidma toetajaid.

Mis sind murelikuks teeb?

Eks ikka see viimane – meie legitiimsus ja vastutavus. Kurb on see, et see LTA teema ja väljakutsed on päevakorral olnud aastaid, on räägitud ja kirjutatud üle maailma, veendud ja selgitatud, aga ikka on vähe.* Eriti murelikuks teeb, kui suured ja tuntud kodanikuühendused, kes on tegutsenud aastakümneid, ei suuda leida endas initsiatiivi vastutavusega tegeleda ega ole seda teemat enda jaoks „ära ostnud“. Materjalid, abivahendid ja protsess on olemas. Ilmselt vajab see lihtsalt aega, mõistmist ja oskusi.

LTA teemad pole kunagi varem olnud nii valulised ja teravad kui praegu. Lisaks valitsuste survele on ka uuema aja rahastajad sellised, kes tahavad näha rohkem avatust ja vastutavust. Nad ei anna raha niisama, vaid kontrollivad oma investeeringut. Ja kindlasti on ka muid algatusi, näiteks liikmetelt, ühiskonnalt ja meedialt, mis nõuavad rohkem avatust, läbipaistvust ja selgust tegevuses, eesmärkides ja rahades. Äkki nüüd suudame ka ise lõpuks muutuda?

Kindlasti teeb miski ka rõõmsaks?

Usaldus. Küsitlus küsitluse järel näitab,

et võrreldes valitsuse, meedia ja ettevõtete-ga usaldatakse kodanikuühendusi rohkem peaaegu kõikjal maailmas. Järelikult me peame tegema midagi õigesti ja hästi. Teised kaotavad usaldust, meie aga võidame!

Me oleme erinevad ega stagneeru. Kodanikuühiskonna puu otsas on need (üldjuhul suuremad) ühendid, kelle koostöövõimekus ja liitumine kasvavad; juure tasandil on aga palju väikeseid katsetajaid, kelle tegevus toob uusi algatusi ja impulssi. Mõlemas on innovatsiooni ning sellist kõva südametukset ja häält, mis vaatamata kõigele on eluterve, ärgitav ja valitsustele ebamugav. Nii et rõõmsaks teevad nii koostöö kui ka iseseisvad algatused, sest meil on neid kõiki vaja.

Milles on selles olukorras CIVICUSE väärtus?

Meil on vaja liita ja ühendada kodanikuühiskonda ka globaalselt. Tõsi, elame küll internetiajastul ja võrreldes aastatega olukorraga on keelte- jm barjäärideülene suhtlemine oluliselt kergem, aga ikkagi vajame globaalseid tegijaid, kes suudavad ühendada kodanikuühendusi ja -algatusi maailma eri paigust.

Me vajame ka globaalseid vasturünnakuid kodanikuruumi piiravatele tegevustele. Valitsused justkui kopeeriksid üksteise halba käitumist. Nii need rünnakud

kud muutuvadki globaalseteks väljakutseteks. Oma olemasolu ja tegevusega aitab CIVICUS probleemidega tegelda ja neile lahendusi leida.

Kolmandaks toimub maailmas palju n-ö globaalset otsustamist (nt ÜRO, Maailmapank), mis peab arvestama kodanikuühiskonnaga, ja selleks on vaja globaalseid kodanikuühendusi. Valdkondade liidud seisavad oma teemade eest; meie ülesanne on üldist keskkonda jälgida ja sel teemal sõna võtta.

Näiteks aastatuhande arengueesmärgid (ingl k *Millennium Development Goals*) – oleme neid promonud ja tutvustanud ning aidanud välja töötada vahendeid nende eesmärkidega arvestamiseks ühenduste igapäevatoos. Tõsi, see pole olnud väga edukas. Ma ei tea, kas seepärast, et need ongi keerulised, või seepärast, et paljud inimesed ei suuda kontseptualiseerida arenguid ja teooriaid, mõelda kastist välja. Paljud ühenduste juhid ei saa aru enda kui juhi rollist ja ülesannetest ja pigem tahavad tegeleda oma kitsa valdkonna arendamisega, vaatamata suuremat pilti ja õppimata suurtest arengutest.

Mida CIVICUS täna teeb? Ja mida ta ei tee?

Me keskendume sinna, kuhu CIVICUS saab anda oma lisaväärtuse – hoolitseda laiemalt kodanikuühiskonna eest. Me ei ole ühe konkreetse teema põhine organisatsioon, meie ülesanne on hoolitseda kodanikuühiskonna ja -ühenduste tervise, keskkonna ja maine eest. Teeme eestkostet, uuringuid, ehitame võrgustikke ja kodanikuühiskonna ruumi. Meil on plaan juurutada uusi meetodeid kodanikuühiskonna mõju hindamiseks. Kindlasti jätkame tööd võrgustikega – eriti oluline on üleriigiliste katusorganisatsioonide võrgustik AGNA (Affinity Group of National Associations).

Paraku oleme seotud liiga paljude asjadega ja mitmest tuleks loobuda. Minu arusaam on, et peame keskenduma ainult sellele, mis on oluline kodanikuühiskonnale tervikuna, mitte üksikutele teemadele ja valdkondadele.

EMSL on CIVICUSe liige olnud aastaid. Kuidas sina sõnastad seda väärtust, mida CIVICUS toob kohalikele ühendustele?

Nagu riiklikel katusorganisatsioonidel on ka meie väärtus konkreetsemate (nt

info) ning umbmäärasemate kasude segu, mis pöörlevad ümber solidaarsuse.

Kõigepealt seda, et CIVICUS pakub kohalikele ühendustele n-ö värvavat globaalsele tasemele ja võimalust suhelda ja suhestuda teiste ühendustega üle maailma. Tõsi, enamik asju tehakse kohalikul ja piirkondlikul tasandil, aga on suur väärtus, kui keegi Vanuatust saab õppida Eestilt või kolleegid Argentiinast õpivad arengutest Jaapanis.

Teiseks võimalus seista koos ja ühiselt kodanikuühiskonda ohustavate ja piiravate tegevuste vastu. See, mis juhtub täna ühes riigis, võib homme juhtuda kuskil mujal. Seista koos ja olla solidaarsed – see on CIVICUSe antav võimalus.

Kolmandaks pakub CIVICUS juurdepääsu vahenditele, nii rahalistele kui ka teadmistele, infole, protsessidele. Hilja-aegu oleme hakanud vahendama suurte rahastajate toetusi.

CIVICUSe juhina pean endiselt palju rääkima sellest, miks globaalne olukord on oluline, miks CIVICUSe-sugune platvorm on vajalik, mida liikmed meilt saavad ja mida me teeme. Aga me saame aru, et kõigile sellest ei piisa, ja seepärast pakume ka konkreetseid teenuseid, sh ülemaailmne assamblee, seminarid, võrgustikud jne.

Mis on kodanikuühiskonnas CIVICUSe tõttu paremaks muutunud?

Esimese asjana kindlasti uurimine ja analüüs. Üle 21 aasta on CIVICUS korraldanud ja väärtustanud kodanikuühiskonna-alaseid uuringuid. Peamine pole aga olnud kvaliteet, vaid meie liikmete ja partnerite kaasamine uuringutesse ja neile hääle andmine. Me oleme seda teinud süsteemselt ja kuigi mitte alati pole meie meetodid olnud perfektsed, on nad parim ülemaailmne süsteemne ülevaade kodanikuühiskonna arengust.

Teiseks oleme näidanud aktivistidele ja ühendustele, kes töötavad võrdsuse ja inimõigustega üle maailma, et nad pole üksi. Me toetame neid ega jäta neid maha. Näiteks Sambias oli üleriigiline võrgustik mures uute seadusandlike sammude pärast, mis tõenäoliselt oleksid piiranud kodanikuühenduste tegutsemisvabadust. CIVICUSe ja AGNA abil kogusid nad allkirju (kaasa tuli enam kui 125 platvormi ja võrgustikku üle maailma) ja kirjutasid valitsusele sooviga need eelnõud üle vaadata ja muuta. Nii ka juhtus. See on suurepärase solidaarsuse näitaja ja see,

mis toimus Sambias, võib juhtuda ka mujal. Või mõtle, kui paljude vangis olnud aktivistide nimesid ja saatuseid me oleme kajastanud ja hoidnud avalikkuse tähelepanu all – oleme igal moel aidanud: toetanud neid ja nende lähedasi, külastanud neid vanglas, saatnud toetuskirju.

Kolmandaks, me räägime ja rõhutame kodanikuühenduste kohust olla oma sihtühemate ja kodanike suhtes vastutustundlikumad. Et nad ei unustaks oma vastutust ja kohustust olla legitiimsed ja avatud. Usun, et oleme teinud head tööd, aga see pole lõppenud. Eriti tähtis on see seepärast, et samal ajal me ju töötame selle nimel, et ühendustel ja nende kaudu inimestel on juurdepääs poliitikakujundamisele ja otsuste elluviimisele. Me peame seda rida edasi ajama, väsimatult ja kogu aeg.

Ja lõpuks on CIVICUS olnud ju suurepärase töökoht paljudele inimestele üle maailma – nad lähevad oma maale tagasi ja töötavad ka edaspidi solidaarsuse ja avatud ühiskonna nimel. CIVICUS pole maailma suurim bränd ja mitte alati pole meie töö superseksikas, aga see on ülivajalik ja teeb meid rõõmsaks.

* Just sel teemal tuleb tänavune vabakonna suvekool. vt ngo.ee/suvekool15

Dhananjayan (Danny) Sriskandarajah CIVICUSe tegevjuht

1975. aastal Sri Lankal sündinud Danny on Suurbritannia ja Austraalia kodanik.

Dr Sriskandarajah on juhtinud CIVICUSi 2013. aasta jaanuarist alates. Varem on ta tegeleenud poliitikaanalüüsides ja juhtinud mitmeid mõjukaid Suurbritannia kuninganna Elizabeth II "portfelli" kuuluvate ehk Rahvaste Ühenduse riikide arenguorganisatsioone.

Ta on kirjutanud raamatuid ning hulga raporteid ja teadustöid migratsioonist ja majandusarengust, kirjutab ja esineb meedias ka praegu sageli mitmel teemal. Ta osaleb paljudes nõukogudes ja nõustab paljusid organisatsioone, mis mh tegelevad paljastamise ja vilepühimisega. Filosoofiadoktori kraad on tal Oxfordi ülikoolist ning 2012. aastal sai ta Maailma Majandusfoorumilt Young Global Leaderi aunimetuse.

Leiad ta Twitterist: twitter.com/civicusSG

MONEY COME
MONEY GO

Kuidas ma olin neokolonialist

Antropoloog ja MTÜ Mondo projektijuht **ALIINE LOTMAN** mõlgutab mõtteid sellest, kes ja miks “nõrgemaid” “aitama” tõttab ning kas jutumärgid peaksid selle abi juurde käima või mitte.

Projektipartner, kelle suhtes paar nädalat varem olin ainult usaldust ja austust tundnud, plartsatas mulle näkku: “Tegelikult on asi selles, et sa tulled siia ja käitud nagu neokolonialist! Mina ei ole sellist suhtumist mitte millegagi ära teeninud!” Veidi varem olin negatiivse üllatusena avastanud, et ta laenas kedagi teavitamata meie ühiselt kontolt raha ning nüüd istusime Uganda pealinnas Kampalas ümmarguse laua ümber ja üritasime demokraatlikult lahendada olukorda, kus üks kultuur pörkus teisega ja õigeid vastuseid enam ei leidnud.

Energiliselt žestikuleerides selgitas ta mulle ja meie ühise projekti meeskonnale seda, kuidas ma olevat teda korduvalt telefonitsi ähvardanud ning tema mind lausa kartma olevat löönud. Mind, väikest kahjutut antropoloogihakatisest eurooplast. Mind, kes ma ometi olen kõike muud kui neokolonialist – või vähemalt olin ma

senini seda üsna kindlalt arvanud teadvat. Või siiski ... kes on üldse neokolonialist? Äkki olin ma endale märkamatuks saanud saba ja sarved, jalga pannud Briti maa-deavastaja nahksaapad ning peopesast piitsa välja kasvatanud?

Usutavasti võttis termini “neokolonialism” kasutusele Ghana esimene president Kwame Nkrumah, kes kirjutas oma samanimelise raamatu sissejuhatuses: “Neokolonialismi olemus seisneb selles, et sellele allutatud riik on teoreetiliselt iseseisev ja tal on kõik rahvusvahelise suveräänsuse välised omadused olemas. Tegelikuses on aga ta majandus ja seeläbi ka poliitilised otsused väljastpoolt juhitud.”[1] Edaspidi on neokolonialism aluseks võetud paljudes kultuuriteoreetilistes ja antropoloogilistes uuringutes, et kirjeldada lääneriikide (ja aina enam ka Hiina ja Venemaa) tegevust globaalses lõunas.

Oma osa neokolonialistlikust pärandist

on omistatud ka arengukoostööle – on ju nii mõnegi endise koloniaalimpeeriumi praegused abiprogrammid suunatud otse endistesse asumadesse. Nii suunab maailma suuruselt neljas abidoonor Prantsusmaa suure osa oma ametlikust arengurahastusest (Official Development Assistance ehk ODA) Marokosse, Senegali, Cotê d’Ivoire’i ning Vietnami. Alates 2014. aastast on Prantsusmaa ODA jagamise põhimõtetesse frankofoonsete riikide eelistamine ka sisse kirjutatud ning kuusteistkümnest peamisest sihtriigist[2] tervelt neljateistkümnepuhul on tegu prantsuskeelsete riikidega. Ühest küljest on see mõistetav – ühine keel ning osalt sarnased riigisüsteemid lihtsustavad arengukoostöö tegemist ja hoiavad ära võimalikud kokkupõrked, mida täiesti “võõraste” kultuuride puhul tihti ette võib tulla. Lisaks eeldatakse tihti peale, et endisel koloniaalmaal on tänapäeval kohustus oma varasemate

tegude eest vastutust kanda ning riigi rikutud arengu taastamisele kaasa aidata. Ometi võib nii mõneski frankofoonses riigis näha lisaks Prantsuse sõjaväe kohalolule ka vihjeid sellele, et vana emamaa ning selle firmad nopivad jätkuvalt endise koloniaalma magusaid vilju.

Sarnaseid paralleele on näha ka Suurbritannia, Belgia, Hispaania ning Portugali puhul. Kuhu paigutada aga selles võrdluses suhted, mis ei esinda otseselt endiseid koloniaalsidemeid, kuid teenivad arengukoostöö doonorriikidele siiski omakasu? Nii näiteks süüdistavad paljud lääneriigid Hiinat selles, et toetades rahaliselt Sudaani-laadseid riike, tagavad nad endale ligipääsu tolle riigi maavaradele ja turu enda toodetud relvadele, sekkudes seeläbi sisepoliitikasse – mis konkreetselt Sudaani puhul tähendas riigis toimuvale inimõiguste rikkumisele kaasaaitamist. Arengukoostöö oma ideaalversioonis võiks olla küll kasulik mõlemale riigile, kuid selle põhiliseks eesmärgiks peaks jääma vaesema riigi arengu toetamine, mitte rikkama riigi majanduslikud või poliitilised huvid, mille tõttu sihtriik tegelikult destabiliseerub.

Mai lõpus Arengukoostöö Ümarlaura korraldatud Maailmapäeva konverentsil rääkis Jeroen Kwakkenbos EuroDADi[3] võrgustikust sellest, kuidas eri riigid arengukoostööd tegema satuvad. Muu hulgas olevat paljud uued Euroopa Liidu liikmed n-ö “Donors by Accident” ehk juhuslikult arengukoostöö doonorriigi rolli sattunud maad. Need riigid – tihipeale ka üsna nõrgas majanduslikus seisus – ei saa täpselt aru, miks arengukoostööd vaja teha on ja millest võiks rahade suunamisel lähtuda. Vähest arengukoostööd tehakse pigem huupi. Kuidas on aga alles 1998. aastast arenguabi andnud Eestiga? Kas lähtume arengukoostöös altruismist, omahuvideist või juhuse tahtest?

Eesti toetab kahepoolse arengukoostöös eelkõige idapartnerlusriike ning eelmistel aastatel on peamisteks sihtriikideks olnud Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia, Moldova, Ukraina ja Valgevene. Ainus mitte-idapartnerlusriik Eesti prioriteetriikide seas oli senini Afganistan – riik, mis järgmise viie aasta jooksul sujuvalt nimistust “välja faasitakse”. Hoolimata sellest, et abivajaduse ja vaesuse tase on loetletud kui üks peamistest näitajatest, mille põhjal Eesti sihtriike valib, on OECD koostatud

vähimarenenud riikide nimistust võimalik leida vaid ühe Eesti sihtriikidest: väljajäetav Afganistan. Idapartnerlusriikidele keskendumine näitab aga selget soovi kindlustada oma poliitiline seljatagune ja julgeolek.

Viimasel ajal on palju juttu olnud ka ÜRO julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks kandideerimisest ja sellest, kuidas see meie välispoliitikat mõjutab. On räägitud ka võimalusest, et võimalikult suure arvu poolthääle tagamiseks asuksime oma arengupoliitikat vormima selliselt, et piiratud eelarvega saaks teha koostööd võimalikult suure arvu pisikeste lõunamaiste saareriikidega, kes vastutasuks annaksid oma hääle. Kas ja kuidas saab seda eetiliseks pidada? Või olekski õigem eetilised põhimõtted aknast välja lasta ja võtta eesmärgiks puhtalt Realpolitik?

Sihtriikidest väljapoole jäävat arengukoostööd teevad Eestis ka paar MTÜd. Nii käivad Eesti vabatahtlikud tänu eraisikute annetustele näiteks edendamas

Üritasime demokraatlikult lahendada olukorda, kus üks kultuur põrkus teisega ja õigeid vastuseid enam ei leidnud.

kooliharidust Etioopias, Keenias ja Ghanas, sotsiaalettevõtlust Ghanas ja Ugandas jpm. Erinevate rahvusvaheliste programmidega on mitmesuguse vanuse- ja haridustasemega vabatahtlikke lähetatud nüüdseks juba poolde maailma. Artikli alguses kirjeldatud situatsioon sündis minu lähetusel Ugandasse, kus arendasin puuetega inimeste sotsiaalettevõtlust.

Võin julgelt öelda, et enamikul ugandalastel, kellega oma töö jooksul kokku puutusin, polnud sooja ega külma, kas ma tulen Eestist, Suurbritanniast, Saksamaalt või Hispaaniast. Suhtumine minusse oli sarnane sellega, kuidas 1990ndate Eestis suhtuti välismaalastesse – oli inimesi, kes suhtusid minusse eelarvamusteta, ning oli ka neid, kes nägid minus paljuski vaid rikat välismaalast. See, kas minu esivanemad kunagi kedagi olid koloniseerinud, ei tulnud kordagi jutuks ning see, et ka minu riik pikalt okupeeritud oli, ei tekitanud

kordagi suurt vennastumistunnet. Pikemat huvi pakkus see vaid ühele veidi ekstsentrilisele härra Hermanile, kes kunagi Peterburi ülikoolis õppis ning seetõttu mind alati reipa hüüdega “Kaka djela?” tervitas.

See, et minu koduriik on pigem tagasihoidliku taustaga, andis mulle küll mu töös teatud eelise – mul oli kergem mõista inimeste motivatsiooni ning mitte kalduda eurooplastele tihti omistatavasse naiivsusesse –, kuid lõplikku teineteisemõistmist on kultuurideüleses koostöös alati väga keeruline saavutada. Oleme ajaloost õnneks õppinud, et “targa eurooplase” roll on illusoorne ja arengu nimel saab töötada vaid koostöös. Seega saab arengukoostöö toimuda vaid üksteise väärtuseid ja tõekspidamisi ääri-veeri kombates ning võimalikult vähe eelarvamustele võimu andes. Lõppude lõpuks oleme kõik inimesed ning teeme otsuseid vastavalt oma parimale arusaamale olukorrast. Just Eesti ühiskondlikus narratiivis suure tähendusega nn tervet talupojamõistust tasub rakendada ka arengukoostöös, pidades silmas nii erinevate riikide ja maailmajagude ajaloolisi suhteid kui ka omaenda positsiooni maailmas. Seejuures ei tohi aga unustada, et meie kõigi huvides on stabiilsem maailm ning vaesemate riikide ühiskondlik areng just seda saavutada aitabki.

Mul võttis paar nädalat, et aru saada, mis minu ja tolle projektipartneri vahel tegelikult juhtus. Olukorras, kus ma tundsin endal vastutust rahastajate ees ning pettumust projektipartneri salatseva käitumise pärast, ei suutnud ma säilitada antropoloogi “kõik on suhteline ja igal kultuuril on omad väärtushinnangud” neutraalset suhtumist. Lõppude lõpuks, kust võiksin mina teada, kas tegu on kultuuriliste väärtushinnangute lahknevusega või sellega, et konkreetne inimene oli lihtsalt ebausaldusväärne partner, kes viimases hädas otsis varju juhuslikult hambusse jäänud terminist? Laenatud raha saime küll tagasi, kuid seda, kas ja kes meist tegelikult neokolonialist on, ei suutnud me tol korral lahendada.

[1] Kwame Nkrumah 1965, Neo-Colonialism, the Last Stage of Imperialism, Thomas Nelson & Sons, London

[2] Teggu on Prantsusmaa valitud kõige haavatavas olukorras riikidega, millele suunatakse 50% kogu riigi ODAst.

[3] European Network of Debt and Development

MAAILM ON TÄIS ÄGEDAID ALGATUSI, mida polegi veel Eestisse imporditud. Siin on kolm välismaist eeskju, mis seda väärksid. Kuid need kolm on lihtsalt need, mis ajakirja mahtusid. Vahvaid aktsioone, mis Eestissegi sobiks, leiab nii internetis hiilides, kogukondades konnates kui piiritaguste partneritega suheldes. Kui hea mõte leitud, jääb üle see ainult siia kolida ja kodustada!

VAHVAT

USA vabaühendus Mano a Mano tegeleb kogukondadele vajaliku taristu ehitamisega Bolíviast. 2012 oli neil käsil 60 km pikkuse teelõigu ehitamine, mis ühendaks ligi 20 000 elanikku piirkonna kolme linnaga, vähendades niimoodi mõne kandi jaoks sõidule kuluvat aega paarist päevast hobuse seljas paarile tunnile autoga. Umbes 2/3 teest oli valmis, kui ootamatult (väljaspool hooaega) tuli üleujutus, mis osa teest ära lõhkus ja kahjustas ka tee-ehitajate tehnikat, mida kindlustus ei katnud. ORA 100 000 dollari suurune toetus aitas kahjustatud tehnika korda teha ning tee-ehitus lõpetati eelmisel suvel.

USA filantroop Laurie Michaeli kolme aasta eest rajatud **OPEN ROAD ALLIANCE** (ORA) aitab vabaühendusi, kelle teele on juhtunud mõni ettenägematu takistus.

Vabaühenduste kiirabi

Ei kõla just kui maailma kõige rajum innovatsioon? Ent kui Michaeli eduka psühholoogikarjääri järel uuris, kuidas edaspidi filantroobina enim kasu tuua, kordus kuulnud lugudes liiga sageli sama muster. Heategevusorganisatsioon, kelle Aafrikasse toimetatud vaktsiin jääb seisma, sest nad ei suuda palgata juriste neilt ootamatult nõutud täiendava paberitöö jaoks. Annetustena kogutud meditsiinivarustus, mis toppab laos, sest valuutakursi muutuste järel on selle transport muutunud kättesaamatult kalliks. Ja nii edasi. Juba tehtud töö mahuga võrreldes väike takistus, ent pahatihti ületamatu, sest ... projekti rahastaja tingimused ei näe sellist paindlikkust ette.

Just niisugustele olukordadele ORA keskendubki. Vabaühendus võib tegutseda mistahes vald- või piirkonnas, 16 000 – 100 000 dollari suuruse toetuse saamiseks on neli kriteeriumi: projekt peab olema algselt täielikult rahastatud ja käivitunud; takistus ettenägematu; probleem kõrvaldatav ühekordse rahasüstiga ning projekti tulemus olema oluline ja mõjus. Teisisõnu: ORA pole lahendus kehvale plaanimisele stiilis “Oih, me tõesti ei teadnud, et asjad nii palju maksavad!”

Kuna tegu on juba mõne teise rahastaja poolt varem põhjalikult läbikaalutud projektidega, saab ORA toimida kiirabina, nii et toetus jõuab abivajajani heal juhul juba

paari nädalaga. Ning nõudlus on päris suur: fondi tegevjuht Maya Winkelstein ütleb, et keskmiselt on neil iga nädal töös viis taotlust, millest umbes pooled saavad ka toetuse.

Röömsad on mõistagi ka fondid, kes saavad oma hädalisi nüüd nende juurde saata, ent pikemas perspektiivis loodab Winkelstein, et fondid nende töö mõjul ka ise muutuks ja vajadus ORA järele kaob. Siiamaani, ütleb ta, on küll pea kõik nõus, et rohkem paindlikkust kuluks ära, kuid seda täpselt selle hetkeni, kui paluda neil endil paindlikumaks hakata.

URMO KÜBAR

Brüsselis on 2000 ha jagu vaba pinda, kuhu võib ube külvata. Või brüsseli kapsaid.

Aedoapeenrad linnakatusesele

Euroopa sotsiaalse innovatsiooni konkursil paistis silma Belgia projekt **URBAN FARM LEASE, mis maakeeli öelduna püüab rakendada põllumajandust linnaaladel.**

Projekti näiteks oli Brüssel, kus leitud 2000 ha jagu vabu pindu sellega tegelemiseks, sealhulgas mahajäetud maju, koopaid, katusepealseid jm. Pealinna kasuks räägib ka sealne õiguslik raamistik, mis soosib näiteks roheliste katusepealsete avalikku rahastamist, raken-

dab trahvimeetodeid mahajäetud majade omanikele jm.

Algatuse mõte on koolitada töötuid kodanikke, et viia nad kurssi erinevate põllumajanduse ja toidutöötlemise võtetega (nt kääritamine, kuivatamine, soolamine) ning kasutada vabu pindu põllukultuuride viljelemiseks. Kavas on tegeleda ka seente ja selliste taimede kasvatussega, mis puhastaksid vett, kus kasvatatakse kalu. Lisaks on üks oluline osa projektist kaupluste toidujäätmete töötlemine põllumajanduses kasutamiseks - väheneb pakendamine ja transport, see on kaks olulist sammu keskkonna säästmise teel.

Projekt on mitmekülgne ning sellega on võimalik tegeleda aasta läbi. Kogenud

talupidajad saavad abitööjõudu, osalejad aga uusi oskusi ja kogemusi. Osavõtjatele pakutakse tasuta väljaõpet ja kel juba asi selge, saavad oma teadmisi teistele edasi jagada. Tööd on võimalik pakkuda kuni 6000 inimesele, eelkõige noortele, kelle seas on tööpuudus suurem.

Loodetakse käivitada ka internetipõhine võrgustik, mis koondaks sihtrühmi (talupidajaid, tarbijaid, maaomanikke, vajalike seadmete tarnijaid jt) ja nende mõtteid. Kavas on ka kaardistada unarusse jäetud majad, mille taastamata jätmise eest peaksid omanikud trahve maksma, ent mida on võimalik projektis rakendada.

MAIKEN MÄGI

Encore'is
toimetavad
igas eas
vabatahtlikud.

Vananemine pole probleem, vanad on väärtus

ENCORE on USAs San Franciscos tegutsev mittetulundusühing, mille eesmärgiks on hinnata vanemaaliste inimeste oskusi ja elukogemusi ning kaasata neid aktiivselt oma tegevusse.

Paljud näevad rahvastiku vananemist kui sotsiaalset probleemi, ent Encore vaatab sellele hoopis kui uudsele lahendusele. Tihti ei hinnata vanemaaliste potentsiaali, vaid vaadatakse neile viltu, arvates, et nad ei suuda ühiskonna-

elus aktiivselt kaasa lüüa. Tegelikult tuleks neid pigem motiveerida ja neile võimalusi anda, sest nad on elu jooksul omandanud palju vajalikke oskusi ja teadmisi ning oskavad mõnes olukorras targemini toimida kui nooremad.

Encore on visandanud kujundi vanemaalisest elutargast ja energilise elustiiliga isikust, kelle tegevus on ühiskonnale vajalik ja arendav.

Kuidas nad seda teevad?

- Suur roll on isiklikel kogemustel põhinevatel lugudel, mis muudavad stereotüüpset mõtlemist vananemisest ning julgustavad ühiskonnaelus kaasa lööma.
- Organisatsioon loob uuenduslikke vii-

se, mis annavad vanemaalistele võimalusi teha ühiskonnale tulutoovat tööd.

- Luuakse innovatiivseid programme, mis esitlevad organisatsiooni tegevust ning laiendavad seda üle maailma.

Encore'i tegevusest saavad kasu nii vanad kui ka noored. Noortel on olemas eestvedajad, kes aitavad kaasa nende tuleviku arendamisele, vanemad saavad end tegevuses hoida ning neile tarkuseteri jagada. Lisaks muidugi hindamatu mõju põlvkondadevahelisele suhtlemisele ja ühiskonnaelu arengule.

Vaata lähemalt: encore.org.

MAIKEN MÄGI

Eksport, eksport, üle alles

Kaheldamatult on Eesti kodanikuaktiivismi kõige suurem ja tuntum ekspordartikkel Teeme Ära Maailmakoristus ehk Let's Do It World. Ainuüksi sel kevadel on maailmakoristamise aktsioon osalenud üle 2,2 miljoni inimese. Aga puhas planeet pole ainus mõte, mida meil on maailmale anda.

Üks Eesti kodanikuühiskonna ekspordartikleid on aktiivseks kodanikuks olemise õpetamine. Just sellega tegeleb näiteks Eesti NATO Ühingu, kes 2011.-2013. aastal tegutses Gruusias projektiga "Heade kodanike kool" ning pärast seda vedas Armeenias tudengitele mõeldud "Noore juhi kodanikuühiskonna akadeemiat". "Mõlemas riigis võtsime sihiks riigi vähem asustatud piirkondades, tihti piiriäärsetel aladel elavate üliõpilaste koolitamise projektijuhtimise, ürituste korraldamise, ettevõtlikkuse ning

aktiivse kodaniku ülesannete alal," räägib ühingu tegevjuht Krista Mullenok.

Väitlusselts on enda oskusi-tarkusi ekspordinud Aiasse, kõige edukamaks on kujunenud koostöö Myanmariga. Otseselt ekspordivad nad argumenteerimis- ja väitlusoskuseid, kuid seegi on ju kvaliteetse kodanikuühiskonna alus. "Õppijail areneb arusaam demokraatiast, paraneb kiire analüütilise mõtlemise ja eneseväljendamise oskus ning kasvab tolerantne erinevate vaadete suhtes," kirjeldab Väitluskoolituse arendusjuht Margo Loor, kes alles sel kevadel Myanmaris koolitusreisil käis ning sel teemal lõputult rääkida võib.

Välissuheteni jõudmine on üks suur suhtlemise ja lobitöö ning lõpuks ka rahvusvaheliste projektivoorude virvarr – mis ongi ilmselt põhjus, miks meil on praegu impordi rohkem kui ekspordi. Nii Väitlus-

koolituse kui ka NATO Ühingu jaoks algas tee ekspordini välismaalt. Margo Loor meenutab, kuidas 2011. aastal ühel rahvusvahelisel väitlusüritusel Istanbulis räägiti, et tulemas on koolitustesari Kagu-Aias ning eestlased suutsid teha pakkumise, millest polnud võimalik keelduda. Krista Mullenok ütleb, et esimesed suhted grusiinide ja armeenlastega sõlmiti kolmandas riigis konverentsil, kus leiti, et eestlaste kogemus võiks nende riikide regionaalarengus kasuks tulla. "Kui praeguseks on Gruusia projektid lõpetatud ja Armeenia tegevus lõpujärgus, on alus pandud pikaajalisele koostööle ja paljudele sõprustele," tõdeb Mullenok.

Margo Loor nimetab, et baaskoolitusi on tegelikult tehtud lisaks Myanmarile Tais, Laoses, Kambodžas ja Vietnamis, suhteid sõlmitud Filipiinidel, töötatud ka Baltikumis, Skandinaavias ja Venemaal ning

Eksportima peab rohkem, räägivad majandusteadlased. Tõsi ta on, Eesti impordib käegakatsutavat rohkem, kui ekspordib. Kardetavasti on kodanikuühiskonna impordi-eksporti bilanss samamoodi miinuses, kuid **MARI ÖÖ SARV** tutvustab paari edukat ekspordiartiklit.

Moldovas, kuid Myanmaris on soodsate asjaolude kokkulangemisel kõige kaugemale jõutud.

“Ühelt poolt saime oma rahvusvahelise katusorganisatsiooni kaudu kontaktid ja juurdepääsu turule. Teiselt poolt tabasime hetke, kui riik oli just-just poliitiliselt sulamas ning ühiskonnas huvi uute, demokraatlikumate mõtteviiside vastu väga suur. Lisaks oli meil pakkuda üleminekuühiskonna kogemust, mida näiteks meiega konkureerinud USA ja Hollandi treenerid tabada ei osanud,” selgitab Loor hea koostöö viljakat pinnast.

Nüüd on Myanmaris üleriiklik väitlushariduse katusorganisatsioon ning kui Eestist suudetakse piisavalt tuge pakkuda, on ühe loodava ülikooli juures plaanis avada väitlushariduse teaduskond. Kui see pole maailma muutmine, siis mis veel?

Mulenoki sõnul tegutsevad eestlaste koolitatud poolsada noort Gruusias jätkuvalt aktiivselt kodanikuühiskonnas ja muudavad oma kodupiirkonda paremaks kohaks. “Koolitustest saadud teadmised on võimaldanud noortel kirjutada paremaid taotlusi ning andnud panuse sihtkohtade arengusse nii säästva keskkondliku arengu, võrdõiguslikkuse, valimiste kui ka paljude muude teemadega,” tõdeb Mulenok.

Muidugi tuleb siin toimivaid mudeleid kohandada, ütlevad nii Loor kui ka Mulenok. Sotsiaalsed ja kultuurilised normid esitavad ootamatuid väljakutseid, näiteks selgus väitlust ekspordides, et birma keeles puudub võimalus kellelegi viisakalt öelda, et sa ei nõustu temaga.

Margo Loor tsiteerib üht oma õpetajat, vastates küsimusele, miks üldse oma teadmisi laia maailma viia: “Kui sa saad midagi

teha, siis ekslik oleks seda vaadata võimatusena. See on ikka kohustus, sest sa ei tea, kas keegi teine veel kunagi sama võimaluse saab.” Nii tunnevad Eesti Väitlusseltsi eestvedajad moraalselt kohustust, et kui neid omal ajal õpetati ja meetod on aidanud nii palju kaasa Eesti ühiskonna demokratiseerumisele, siis nüüd on nende kord edasi õpetada, eriti kuna Eestis on loodud üsna unikaalne väitlushariduse mudel. “Pikka aega meile piisaski Eestis toimimisest. Tasapisi sai aga teadmistepagas korralik, koduturg välja arendatud ja siis hakkas ka jõudu üle jääma,” ütleb Loor. Ta lisab, et välisurgudega tegelemine pakub põneva arenguvõimaluse ja väljakutse Eesti koolitajatele ja treeneritele ning eks parim viis õppida on ise õpetada. Ta ei salga, et mööda külg ei jookse maha ka välisurgudelt saadav finants- ning sotsiaalne kapital.

A close-up portrait of a young woman with long, wavy, light brown hair. She is wearing dark-rimmed glasses and a small, round, sparkling earring. She has a neutral expression and is looking directly at the camera. She is wearing a dark blue or black blazer. The background is a plain, light color.

Väitleja Maarja Pild:

Venemaal on raske
positiivsele keskenduda

Peterburis elav ja õppiv Tartust pärit juuratudeng ja väitleja Maarja Pild (24) rääkis **IVAN LAVRENTJEVILE** oma elust Venemaal ja sealsest väitlus- ja arutelukultuurist.

Kes sa oled?

Õpin Tartu Ülikooli õigusteaduskonna magistrantuuris. Hetkel olen vahetusaastal Venemaal Peterburi Riiklikus Ülikoolis. Keskkoolis ja ülikooli esimestel aastatel tegelesin väitlusega, 3. kursusel hakkasin juuratudengitele mõeldud rahvusvahelistest harjutuskohtu võistlustest osa võtma. Nendel võistlustel peavad võistkonnad rahvusvahelise õiguse kaasuseid lahendama, kõigepealt kirjalikult ning seejärel suuliselt kohtukõne vormis ette kandma. Venemaal toimub Jessupi-nimelise võistluse maailma suurim eelvoor ja mul õnnestus Vene tiimiga seal osaleda.

Peterburi eriti tihti ei minda.

Miks sina läksid?

Eks osalt seepärast läksingi, et sinna väga ei minda, eriti kui pere on eestikeelne ja -meelne. Minekuks peab küll vene keele oskus keskmisest parem olema.

Kas eluga Venemaal kaasneb mingeid huvitavaid kurioosumeid ka?

Sümbolitega ikka: näiteks Georgi lintide puhul tundub, et päris paljud inimesed Venemaal ei saa tegelikult aru, miks nad neid kannavad – väga tihti näen Georgi linti kandmas hiina või saksa vahetusüliõpilasi, kes ilmselt püüavad selle kaudu saada osaks vene ühiskonnast. Kummaline.

On ka midagi sellist, mis Venemaal meie elust märkimisväärselt erineb?

Eesti meediaväljaannetes võib mõnel päeval leida Venemaa kohta vaat et rohkemgi uudiseid kui Eesti kohta. Ja maru harva on seal positiivseid teateid – kuigi siin on imeilus arhitektuur, kunst ja üldse palju nauditavat kultuuri. Aga sellest räägitakse meil harva. Alguses, kui ma tulin, oli mu eesmärgiks keskenduda ainult positiivsele, negatiivset saan iga päev ka lehest lugeda. Ja sellega ma tegelesin terve esimese semestri. Kuid pärast opositsioonipoliitikat Boriss Nemtsovi tapmist oli siiski aina keerulisem vaid positiivsele keskenduda. Märkad kummalisi asju.

Nagu näiteks?

Näiteks suhtumist Ukrainas toimuvasse. Ühelt poolt keegi ei räägi sellest iga päev – inimesed elavad oma tavalist elu ning ülikoolis on inimesed ikkagi haritud ja keegi ei tule ründama. Samas abstraktselt vaadates tundub, et kui riigiteleviioonist öeldakse, et

ühes riigis elavad ainult n-ö halvad inimesed, hakkavad eriti televiisiooni tarbijad seda paratamatult uskuma. Isiklikus suhtluses on see muidugi väga erinev.

Aga kas keegi Venemaal üldse julgeks sellisel päevakajalisel teemal väidelda?

Väitlust saab ikka pidada, ka riikliku ülikooli väitlusklubis, kuigi ka näiteks Peterburi ülikoolis on väga palju erinevaid inimesi ja vaateid. Ülikool ise ilmselt ei saa ametlikku seisukohta võtta.

Osaks rahvusvahelisest õigusest on ju ka rahvusvahelistele arengutele argumentide otsimine ja nende õigustamine. Kuigi praeguses olukorras Venemaad õigustavate argumentide leidmine on juristidele väga-väga keeruline, kui mitte võimatu.

Kuidas see mõjub, kui väitleja, kel peaks faktiteadlikkust ja analüüsioskust rohkem olema, on ikkagi valitseva režiimi suur toetaja?

Mulle pigem tundub, et nad ei tegele väitlusega.

Kui õpingud läbi saavad ja Eestisse tagasi tuled, mida sa siit igatsema jääd?

Esiteks sooje inimesi, keda olen siin kohanud, õpingute jooksul loodud sõprussuhteid ja võistkonnakaaslasi. Teiseks, võimalusi. Peterburi on miljonilinn, mis pakub palju: iga hetk saan minna Ermitaaži või mõnda teise muuseumi, maailmakuulsa pianisti kontserdile jne. Arhitektuuriline pool ja linna mastaap on ka väga olulised.

Aga kas tagasi lähleksid ka?

Jah, ideaalis ma tahan, et Eestil oleks tihedamad sidemed muu hulgas ka Peterburi ülikooliga õigusvaldkonnas. Kuna Venemaa tekitab rahvusvahelisel tasandil palju pahandust ja annab tihti alust pöörduda rahvusvahelistesse kohtutesse, ka Euroopa Inimõiguste Kohtusse, on selles vallas tööpõld lai.

Kas sina oled Venemaal elatud aasta vältel kogenud erilist suhtumist oma päritolu pärast?

Alguses ei tahtnud ma üldse erineda ja mulle ei meeldinud, kui keegi ütles: “Ah, sul nii tore aktsent!” Hiljem sain aru, et seda mõeldakse ikkagi positiivselt ja see on pluss. Peterburis vähemalt teavad kõik, kus on Eesti ja mis on Eesti. Kehtib arusaam, et Eesti on n-ö rohkem Euroopa.

Vabakonna kasvulava ja uued arutelumoodid Arvamusfestivalil

Mullu käis Arvamusfestivalil kaks korda rohkem inimesi kui tunnukullu ja tänava on see levinud Läti ja Narva, nii et asi on tõsine. Arvamusfestivalil pole ühte tõde, vaid palju arvamusi, nii et 14.-15. augustil kogunevad Paide Vallimäele ennekõike need, kellele on tähtis arutleda – ise rääkida ja teisi kuulata.

Eelmistest festivalidest erineb tänavune päris palju. Loobutud on “lavadest” ning “publiku” ja “esinejate” asemel kutsuvad teematoojad kõiki huvilisi ühisesse arutellu, mitte pelgalt kuulama. Festival valgub Paide Vallimäelt alla Keskväljakule ja Tallinna mnt-le, millega seoses ootab 200 arutelule lisaks kõiki tihe kultuuri- ja meluprogramm, mängud ja kohvikud. Mis aga kõige olulisem – Arvamusfestival 2015 korraldamine on üks suur koostööharjutus. Arvamusfestivali arutelude programmi koostavad üle saja organisatsiooni, nii vabaühendused, avaliku sektori asutused, ettevõtted kui aktiivsed kodanikud omaalgatuslikult.

Vabakonna kasvulavale tuleb seitse arutelu vabakonnale tähtsatel teemadel.

EMSL esitleb mulluse Eesti kodanikuühiskonna kohta käivat indeksit USAID, mille positiivsus tekitab üsna vastakaid tundeid. Arutlemegi, et ehkki rahvusvaheliste raportite järgi oleme piirkonnas esirinnas ja kodanikuühiskond on justkui valmis, siis kohalikud uuringud tunnistavad, et organisatsioonid on juhikesksed, samas neid

eestvedajaid jääb üha vähemaks, nagu ka vabatahtlikke kaasalööjaid ja omavahelist koostööd. Tore on, kui väljamaale paistame tugevad, aga tegelikult, mis meist niimoodi saab? Arutelu juhhib EMSLi juhataja Maris Jõgeva.

Teine EMSLi korraldatud arutelu küsib, kas annetatud raha on raisatud või investeeritud. Mullu annetati Eestis kokku väiksem summa kui aasta varem, samas on hüppeliselt kasvanud annetajate hulk. Kuigi lõviosa annetustest on endiselt ühekordsed, on lootust, et annetamine on meil saamas normaalseks. Millele tuleks enne annetamist mõelda ja millistest põhimõtetest võiksid annetuste kogujad kinni pidada? Arutelu juhhib Alari Rammo.

Praxise, e-Riigi Akadeemia, Balti uuringute instituudi ja sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskuse RAKE mõtlejad arutlevad, kellele on mõttekodasid tarvis, kuidas need toimivad ja kuhu arenevad. Arutelu veavad kohale tulnud osalejad ise.

Eesti Noorteühenduste Liit ja Eesti Noorsootöö Keskus tõstavad teemaks Eesti homsed arvamusliidrid, keda peaks kasvatama tänane noorsootöö - et noored on me tulevik, pole kliše, vaid lihtne matemaatika. Aktivistid soovivad toetada noorte arengut ja juurutada noortesse soovi aktiivselt ühiskonnas aktuaalsetel teemadel kaasa rääkida. Arutelu keskendub noorsootöö ja noortelgatusete võludele just selle sihiga, kuidas tänasest noortest need homsed riigi kujundajad

saavad. Arutelu veab Eesti Noorteühenduste Liidu osaluskogude koordinaator Ivo Visak.

Internetiaktivistid ja sotsioloogid küsivad, kas klikk muudab maailma. Täna “kliki, laigi ja šeeeri” maailmas võib sotsiaalmeedia rahva häält võimendada ja üksikuid ühendada, aga võib ka “võrgustatud valeteadvuse” allikana külvata naiivset optimismi ja varjata inimeste eest aina kitsenevaid demokraatliku osaluse võimalusi. Eesti kodanikuaktivistid ja teadlased arutlevadki nüüd, milline on interneti ja sotsiaalmeedia roll Eesti aktivismis. Kas tegemist on suhtuskanali, reklaamikanali või eraldi osaluse liigiga? Arutelu juhhib Katrin Tiidenberg ning see läheb sujuvalt üle sotsiaalse ettevõtluse teemaks. Alles siis, kui liidame sotsiaalse ettevõtlusele kolme sektori koostöö, saame toimiva sotsiaalse ettevõtluse, on järgmise arutelu hüpotees. Jõudsalt arenevad ettevõtted pole kuigi tihti vabasektoris aktiivsed - kuidas seda muuta? Arutelu juhhib Annika Amenberg.

Kuidas tõsta arutelude kultuuri avalikus ruumis? Sõna on kõigil, kellel on kõrini vastandumisest, mille Eesti ühiskond läbi tegi sügisel kooseluseaduse eelnõu päevil ning kevadel pagulasküsimuses. Kuidas viia vastandumine aruteluks, süüdistused argumentideks, sildistamine mõistmiseks? Millised on kvaliteetse arutelu tunnused? Kas ja kellele sellest kasu oleks? Ja kuidas asetub Eesti arutelude arenguvõõndisse Arvamusfestival ise?

Arvamusfestivali sisujuht **MAIU UUS** paljastab, mis seekord festivalil uutmoodi on, ning **MARI ÖÖ SARV** reedab vabakonna kasvulava aruteluteemad.

Vabakonna kasvulava ajad ja nimed:

Eesti järgmised arvamusliidrid – noorsootöö ja noortealgatuste väärtus ning roll nende kujunemisel?

Reguleerib: Ivo Visak, Eesti Noorteühenduste Liidu osaluskogude koordinaator
Arutelus osalevad: Kerli Kõiv, Rõuge Avatud Noortekeskuse noorsootöö spetsialist; Grethe Aikevitšius, Rae Valla Noortevolikogu esimees; Martin Noorkõiv, Domus Dorpatensise juht, arvamusliider; Herman Kelomees, Eesti Väitlusseltsi tegevjuht; Sina ka.

Reedel kl 12.30-14

Mõttekojad – kellele neid vaja on?

Arutelus osalevad: Annika Uudelepp (Praxis), Kristiina Tõnnisson (RAKE), Kristina Kallas (MTÜ Balti Uuringute Instituut), Liia Hänni (e-Riigi Akadeemia).

Reedel kl 15-16.30

Annetus – raisatud raha või investeering?

Reguleerib: Alari Rammo (EMSL)

Reedel kl 17.30-19

Kas kodanikuühiskonna pulss ja vererõhk on normis?

Reguleerib: Maris Jõgeva (EMSL)

Osalevad: Kõik huvilised.

Laupäeval kl 10-11

Interneti aktivism – kas klikk muudab maailma?

Reguleerib: Katrin Tiidenberg

Arutelus osalevad: Airi-Alina Allaste, TLÜ; Peeter Vihma, Kassisaba selts; Maria Delrõš, Lasnaidee ja Linnalabor; Aet Kuusik, LadyFest, Feministeerium

Laupäeval kl 12-13.30

Kas sotsiaalne ettevõtlus saab olla edukas ettevõtlus?

Reguleerib: Annika Amenberg

Arutelus osalevad: Zsolt Bugarszki - TLÜ, Helpific; Keiu Roosimägi - Helpific, Claudius Õigusbüroo; Ivo Rimmelg - Telegrupp AS; Jüri Lehtmets - Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit

laupäeval 14.30-16 või kohe

pärast internetiaktiivismi arutelu.

Kas Arvamusfestivalist on kasu?

Reguleerib: Ülo Vihma/Andrei Liimets

Osalejad: Tarmo Jüristo, Katerina Danilova, Anvar Samost, Oudekki Loone

Laupäeval kl 17-18.30

EMSLi uudised

Vabakonna suvekool

Vabakonna suvekool toimub sellel aastal 4.-5. septembril Roostal. Räägime sellest, kuidas olla usaldusväärsed enda organisatsiooni jaoks, aga ka nende silmis, kes oma aega ja vahendeid meie tegevusse panustavad. Rahastajad, annetajad, liikmed, vabatahtlikud – kõik tahavad ju olla kindlad meie töö tulemustes ja mõjus, aga ka aru saada, kuidas me selle saavutanud oleme.

Lubame, et suvekoolist lahkub iga osaleja teadmisega, kuidas oma organisatsiooni usaldusvärsust hoida ja tõsta. Suvekooli täpsema kava ja registreerimise info leiad augusti alguses ngo.ee/suvekool15

Tulevikugrupi koolitused

Juuni lõpus alustasime koos Praxisega koolituste ettevalmistamist, mis aitavad vabaihendustel oma organisatsiooni arendada ja tegevusi plaanida, kasutades ära tegutsemiskeskonna muutusi ja maandades sellest tulenevaid riske. Koolitustega jätkame kaks aastat tagasi alustatud tulevikugrupi tegemisega, kui koostasime koos vabaihendustega raportid neljal lähiajal neid enim mõjutaval teemal ja aitasime neil raportite soovitusel oma igapäevase töö planeerimisega ühendada. Raportid leiab ikka <http://ngo.ee/tulevik>.

Algav koolitustsükkel on mõeldud eelkõige neile, kes ei ole tulevikugrupi aruteludes ega nõustamises varem kaasa löönud. Teeme oktoobris ja novembris neli koolitust Eesti eri paigus ja aitame organisatsiooni ka hiljem.

Täpsema info koolituste kohta saadame augustis – püsige lainel.

EMSLi kõige uuem liige

on Tartu Ülikooli üliõpilaskonna sihtasutus, mille eesmärk on luua OLE ROHKEM vaimu Tartus. TÜÜSA sooviks on teha kõik selleks, et Tartus oleks võimalikult palju tugevaid üliõpilaskorraldusi, kes tudengitele praktilisi ülekantavaid oskusi ja kogemusi pakuvad. Lisaks loodavad nad oma tegevusega luua ühiskondlikku innovatsiooni. Loe rohkem: <http://olerohkem.ee/>

Muutused EMSLis

Ajateenistus napsas meilt Ivani, alates augustist on tema töid tegemas Katerina Danilova (katerina@ngo.ee). Katjal on pikaajaline kogemus vabakonnast ja kommunikatsioonist, ta on venekeelse väitluse eestvedaja ning arvamusfestivali pikaajaline vabatahtlik. EMSL-ga justkui pikalt juba seotud.

Liikmetegevustel hoiab aga silma peal Maria Laanjärv (maria@ngo.ee).

8 KUUD TAGASI
EI TUNDNUD
ME TEINETEIST

YFU Eesti

EMSLi liige YFU Eesti vahendab Eestisse ja Eestist vahetusõpilasi, andes noortele hindamatu kogemuse elust võõras kohas. Tegevjuht **KADRI EENSALU** seletab, miks see vajalik on ja kuidas ühing ise oma tegevust näeb.

Millal ühing loodi?

YFU Eesti idee sai alguse, kui Rootsis elanud väliseestlane Anne-Pii Saare oli vahetusõpilane Ameerika Ühendriikides. Hiljem kolis ta oma kodumaale, Eestisse. Tänu Anne-Pii ja kaasamõtlejate abile läksid esimesed eestlastest vahetusõpilased Annely ja Katrin 1992. aastal Taani. 8. jaanuaril 1993. aastal asutasidki seitse inimest sihtasutuse YFU Eesti. Anne-Piist sai YFU Eesti esimene tegevjuht, hiljem juhatuse ja nõukogu liige, vahetusperre, tugiisik ning ka vahetusõpilase ema.

Miks loodi?

YFU Eesti kuulub ülemaailmsesse võrgustikku, mis sai alguse 1951. aastal, kui äsja lõppenud II maailmasõja koledused ajendasid Rachel Andresenit astuma tegevalike samme sallivama ning rahulikuma maailma heaks. Ta oli veendunud, et kui eri rahvustest ja kultuuridest inimesed üksteist lähemalt tundma õpivad, ei teki nende vahel enam nii lihtsalt sellist viha, mis võiks põhjustada miljoneid inimelusid nõudnud sõdu.

YFU Eesti asutaja Anne-Pii soovis omakorda luua just vabaks saanud Eesti noortele võimaluse kogeda maailma viisil, mis teda ennast niivõrd inspireerinud

oli. Sel ajal oli välismaale reisimine ja teiste kultuuride, kommete kogemine midagi väga erakordset. Teisel maal, teises kultuuriruumis viibides sai noor lisaks keeleoskusele kaasa maailma kogemise kogemuse.

Me ei saa mööda vaadata faktist, et ehkki internet toob maailma reaalsust koju kätte, on meedia ka eelarvamuste ning väärkujutelmade looja. Ilma teises kultuuris elamata ei ole võimalik realistlikult hinnata selles kultuuriruumis toimuva tagamaid. Vaid päriselu kogemus annab selleks võimaluse.

Nüüdki, kui YFU organisatsioonide kaudu käivad aastas tuhanded noored vahetusaastal, kanname sama missiooni, mis alustades. Vahetusaasta avab inimest ja pakub talle võimaluse näha maailma teise nurga alt, kui seda seni on tehtud.

Sellise kogemuse võrra rikkamate inimestega saame kasvatada ühiskonnas sallivust erinevuste suhtes. Hetkel Eestis toimuvad debadid on ere näide, et YFU missioon on endiselt asja- ja ajakohane.

Kui palju inimesi ühingu on?

Tallinna ja Tartu kontoris töötab üheksa inimest. Liikmeid on kokku üle 500, kellest 2/3 on noored. Aastaringses tegevuses ja konkreetse rolliga seotud on 134

vabatahtlikku, lisaks panustab hulk vabatahtlikke vastavalt võimalustele.

Igal õppeaastal elab Eesti peredes ja õpib Eesti koolides üle 30 välisõpilase ja ligikaudu 80 Eesti õpilast õpib mõnes välisriigis.

Kust te toimetamiseks raha saate?

Tänavu saime toetust Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu, Hasartmängu-maksu Nõukogust, Tartu linnalt, Tallinna spordi- ja noorsooametilt.

Lisaks teenime sotsiaalse ettevõttega tulu õpilasvahetusprogrammi tasudest.

Põnevaim ettevõtmine, mis hetkel käsil?

YFU-l on laiahaardeline ülevaade maailma haridusest ja kultuuride kogemise kogemus. Oma kogemuse jagamiseks oleme asunud koostöös Huvitava Kooliga koolielu rikastama. Sügisest pakume lisaks kultuurikogemust täis keeletundidele ka toetajate otsimise ja annetuste kogumise põhitõdede jagamise tundi, mida viivad läbi vastava väljaõppe saanud YFU vabatahtlikud.

YFU Eesti väärtuseks on inimesed, kes kannavad ühiselt põhimõtet "K koos on

äge!“. Seetõttu on suure tähelepanu all vabatahtlike kaasamine ja arendamine, et hoida ja kasvatada suhtumist “minust sõltub...”. YFU 500pealise liikmeskonna haldamine on ajamahukas tegevus. Aprilis alustati aastast projekti “Nutikas YFU”, et luua vajaduspõhine ja käepärane IT-lahendus, mille abil kaardistatakse YFU kogukonna kompetentsid. See tööriist võimaldab leida huvide ja kogemuste põhjal mentoreid, mõttekaaslast, huvigruppe või koostööpartnereid ning loob ühendusliivi erineva kogemuse ja aktiivsusega vabatahtlike vahel.

Mida on teistel vabaihendustel teilt õppida?

Koostöö viib edasi, kui ühendatakse tugevused ja võimalused ühtse eesmärgi saavutamise nimel. Enne uue algatuse või võrgustiku loomist tuleks ringi vaadata, kas Eesti juba arvukate ühenduste hulgas tegeleb keegi sama valdkonna teemaga, ning võimalusel liituda juba olemasoleva lahendusega, selle asemel et neid heas usus ja parimate soovidega lisaks luua, kulutades aega ja energiat juba teostatud lahenduse dubleerimiseks. Kui ühtsete eesmärkidega koostööpartnerite tugevused korvavad teineteise nõrkusi, siis on ühise eesmärgi saavutamine vaid järjepideva töö kaugusel.

Kus on ühendusel endal arenguruumi?

Oleme valmis kaasama rohkem oma ala eksperte väljastpoolt. Viimasel ajal tunneme, et oleme valmis ise rohkem sõna võtma ja kaasa rääkima, et jagada oma kogemusi, teadmisi ja väärtusi. YFU ootab endaga kaasa mõtlema eksperte, et saada head nõu meediasuhtluses. Ajakirjanikke, kes usuvad, et maailma kogemine on asendamatu väärtus. Oma ala eksperte, kes sooviksid inspireerida noori koolituste, töötubade ja mentorluse kaudu.

Kui teile antaks üheks aastaks kolm miljonit eurot ja mitte ühtki tingimust selle kasutamisel, siis mida teeksite?

Viiksimme maailmatunnetamise kogemuse uuele tasemele – laiendaksime oma tegevust, toetaksime koole, õpetajaid jt olulisi koostööpartnereid ja muudaksime maailma veelgi.

EMSLi liikmete uudised

Lastekaitsepäeval jõudis raamatupoodidesse **SOS Lasteküla raamat** „Meie kõigi lapsed. SOS Lasteküla väikeste ja suurte lood“. SOS Lasteküla 20 tegevusaasta jooksul on kogunenud palju lugusid, mis võiksid puudutada kõiki, kellele läheb korda nende laste käekäik, kes on jäetud juba varajases eas maailma ihuüksi. Raamat toob lugejale lähemale nende laste maailma ja aitab mõista, mida vajab vanemliku hooleta jäänud laps, et usaldada taas enda ümber olevaid inimesi ja elu.

Tegemist on heategevusliku projektiga, iga raamatu ostuga toetatakse SOS Lastekülade peresid. Raamatud on müügil kõigis Rahva Raamatu ja Apollo, Muusa, Selveri, Maksimarket, Prisma Peremarketi ja Konsumi Tallinna kauplustes. Samuti saab raamatut osta SOS Lasteküla veebipoes pood.sos-lastekyla.ee.

Mai alguses toimus viies **Teeme Ära talgupäev**. Sedapuhku osales 1808 talgul kokku vähemalt 47 136 inimest, mis moodustab 3,6% Eesti elanikkonnast. Maakondadest korraldati kõige rohkem talguid Harjumaal ja Tallinnas, mulluse rekordi ületas aga ka Saaremaa, kus 193 talgul lõi kaasa 14,1% maakonna elanikest.

Junior Achievement Eesti korraldatud õpilasfirmade võistlusel valiti parimaks Miina Härma Gümnaasiumi õpilasfirma Wooch, mis toodab käsitööna puust käekellasisid. Neile tõi võidu ühtaegu põnev idee, väga hea teostus ning ka nende võime oma eksklusiivse hinnaga ajanäitajaid edukalt müüa. Nüüd valmistuvad noored Berliinis toimuvaks Euroopa parima õpilasfirma võistluseks, kus peavad rinda pistma 38 riigi õpilasfirmadega.

Heateo SA ja MTÜ Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik (SEV) alustasid Avatud Eesti Fondi toetusel uue algatusega, mis annab vabaihendustele uutmist innustavad tööriistad. Nende abil saab hinnata ja arendada vabaihenduste innovatsioonivõimekust ning lihtsustada uute algatuste väljatöötamist ja käivitamist. Vabaihenduse eripära arvestavate riistade kasutamine raputab senistest mõttemustritest lahti, mis omakorda peaks aitama kaasa sellele, et osatakse paremini kujundada lahendusi ühiskondlikele probleemidele. Tööriistad peaksid valmima sügiseks ja nende kasutamist õpetatakse projekti käigus kuni tosinale vabaihendusele kahepäevasel koolitusel.

Laste heaks jootes: Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond kogus lastele toetusi jooksjate abiga kahel üritusel - Heateo jooksul ja Wow Runil. Neist esimesel osales üle 1000 jooksusõbra ning laste aitamiseks koguti 8481 eurot. Kogutud raha eest võimaldatakse ülekaalulistel lastel osaleda Laste Tervisekooli trennides, töötubades ja perepäevadel, et edendada tervislike ja pakkuda lastele liikumisrõõmu.

Meelelahutuslikul Wow Runil, mille teeb eriliseks pulbervärvide kasutamine, koguti Lastefondi toetuseks 570 eurot. Annetusse andsid oma panuse kõik, kes jooksul osalesid, sest iga jooksja osalustust annetati 85 senti fondile.

PAGULASED

POOLT
&
VASTU

“Lähim ohutu riik” võib olla päris kaugel

OUDEKKI LOONE, keskerakondlane

Pögenikud on reaalsed inimesed. Pögenikud on inimesed, kes pagevad oma kodupiirkonnast võimu kuritarvitamise eest (tagakiusamine) või selle tõttu, et kodupiirkonnas ei saa enam elada (sõjad, looduskatastroofid). Pögenikud küsivad kaitset teise riigi võimult.

Arusaam “keegi peaks hädalisi aitama” on laialt eksisteerinud kogu inimühiskonna ajaloo jooksul. Vana-Egiptuses peeti asüülipaiga rahu rikkumist jumalateotuseks, vanas Kreekas eksisteerisid spetsiaalsed templid, mis olid ette nähtud orjadele, kes põgenesid

liiga halva kohtlemise eest. Neil oli õigus nõuda enda müümist paremale peremehele. Kristlik kirik kinnistas asüülipõhimõtte keskaegsesse Euroopasse. Kaasaegse poliitilise asüüli kehtestati Prantsuse 1793. aasta konstitutsiooniga, mis kinnitas, et prantsuse rahvas pakub asüüli inimestele, kes põgenevad türannia eest.

Seni, kuni me ei ole saavutanud maailmarahu ja välistanud autoritaarsust või võimetust valitseda, on maailmas alati neid, kes põgenevad. Teistel on valik, kas neid vastu võtta või mitte. Kui lähtuda sellest, et kõik inimesed on moraalselt võrdsed toimijad, siis eksisteerib kohustus põgenikke aidata. Mis võiks seda kohustust piirata? Laias laastus on kaks vastuargumenti: vastuvõtva poole ressursside puudus ning need põgenikud, kes võivad soovida asüüli kurjasti kasutada.

Pögenikele asüüli pakkumiseks peab nende jaoks kõigepealt olema füüsiline koht, kus on võimalik elada, lisaks on vaja kaudseid ressursse nagu inimesed, raha, haridussüsteem, politsei jne, et kaitse saaks efektiivselt realiseeruda.

Ressursse ei ole lõpmatult, seega on riigid õigustatud kehtestama vastuvõetavate pagulaste üldarvu, lähtuvalt sellest, kui paljudele suudetakse inimväärset elu pakkuda. (Kodu) sõdade korral on põgenikevood massi-

lised ja mõnikord on nende takistamine võimatu.

Kuigi eksisteerib nõue, et põgenik peab küsima abi lähimast ohutust riigist, siis võib osutada, et naaberriikide ressursid saavad lihtsalt otsa. “Lähim ohutu riik” ei ole alati ka naaberriik. Naine, kes põgeneb ümberlõikamise eest, võib leida, et ta on lähiriikides samamoodi ohustatud. Poliitilise opositsiooni liige võib leida, et naaberriik annab temasuguseid välja. Keskaegses Euroopas leidis Katoliku Kirik ennast probleemide eest, et asüülipaiku kasutati kriminaalsete tegevuste jätkamiseks. Suure Aafrika Sõja ulatus ning Zaire'i kokkuvarisemine on otseselt seotud põgenikelaagritega, mille konflikti osapooled üle võtsid. Seesugust käitumist ei tohi tolereerida. Riikidel on õigus keelduda asüüli pakkumisest kõigile, kelle puhul on tõestatud kriminaalsed kaalutlused, kuritegude sooritamise on piisav alus asüüli katkestamiseks ja põgeniku väljasaatmiseks, kuid tuleb ka vältida hiiglaslike põgenikelaagrite teket konfliktiriikide vahetusse lähedusse.

Seega, ressursside olemasolul on mõistlik ka probleemikoldest kaugemal asuvatel riikidel teatud hulk pagulasi vastu võtta. See ei välista vajadust abistada ka konfliktikoldele lähemal asuvaid riike või panustada UNHCRi töösse.

Erakogu

Hädalisi tuleb aidata kriisipiirkonnas

RUTH ANNUS, Siseministeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna juhataja

Erakogu

Arusaam, et kriisipiirkondades elavaid inimesi tuleb aidata, on läänelikes demokraatlikes ühiskondades sügavalt juurdunud humaanne põhimõte. Käepärase ja lihtsa lahendusena pakutakse sageli pagulaste elama asumist neisse riikidesse, kus nende elu ei ole ohus. Sellega kaasneb aga mitmeid aspekte, millega on mõistlik arvestada nii lühemas kui pikemas perspektiivis.

Kuni lähteriigis olukord ei stabiliseeru, ei vähene ka inimeste hulk, kelle elu on seetõttu ohus. Inimeste arv, kellele Euroopa Liit, Ameerika Ühendriigid ja muud vastuvõtavad riigid on suutelised pakkuma rahvusvahelist kaitset oma territooriumil, on kaduvväike võrreldes tegelike abivajavatega, keda on kümneid miljoneid. Ühekordse või ajutise lahendusena pakutud rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste ümberjagamine erinevate riikide vahel kas vabatahtlikult või kohustuslikult ei ole olemuslikult jätkusuutlik, sest probleemi põhjus ei kao, see ei ole ajutine ega ühekordne. Kümneid tuhandeid inimesed riskivad sihtriikidesse jõudmiseks oma eluga ja maksavad suuri summasid kuritegelikele vahendajatele. Paljud saavad surma. Tulemuslikum ja jätkusuutlikum lahendus on koostöö lähteriikidega, suunates ressursi olukorra parandamisse kohapeal nii ajutise kui pikaajalise lahendusena, et

need inimesed ei peaks kodumaal enam kartma oma elu pärast ja saaks keskenduda oma riigi ülesehitamisele.

Kestev kiire immigratsioon tõenäoliselt kahjustab vastuvõtvaid riike.

Mistahes põhjusel riiki elama asunud siserändajad muutuvad osaks ühiskonnast. Mida erinevam on siserändajate sotsiaalne, kultuuriline ja religioosne taust, seda rohkem ja pikemat aega vajavad nad vastuvõtva riigi abi, et aktsepteerida põlisrahvastiku väärtushinnanguid, lepitada võimalikku konflikti erinevate maailmavaadete vahel ja leida sobiv jõukohane võimalus ühiskonda panustada. Välispäritolu kogukondade mõju vastuvõtvale ühiskonnale ei sõltu sellest, mis põhjusel siserändajad on algselt riiki lubatud – kas nad tulid pagulastena, perekonnaliikmetena, töötajate või üliõpilastena. Mistahes alusel siserändajate vastuvõtmisel tuleb arvestada sotsiaalse, majanduslike ja julgeolekualaste mõjudega nii lühemas kui pikemas perspektiivis.

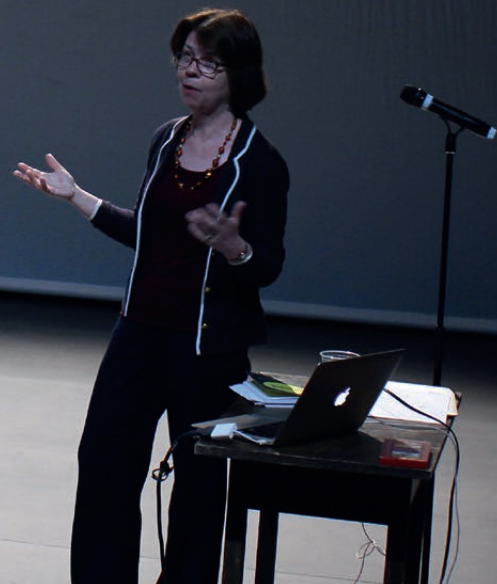
Migratsioon taastoodab migratsiooni nii otseselt kui kaudselt.

Iga inimesega, kellele antakse elamisloa, kaasneb üldjuhul täiendav sisseränne, mida vastuvõtval riigil on raske piirata. Võttes aluseks pigem tagasihoidliku kordaja 2,5, siis saame tulemuseks, et 300 pagulase

vastuvõtmisel lisandub Eestisse lähiaastate jooksul tegelikult mitte 300, vaid ca 750 inimest, 1000 pagulase vastuvõtmisel lisandub järelrändena arvestuslikult veel 1500. Ka laiemalt vaadates, mida suurem on diaspora vastuvõtvas riigis, seda lihtsam ja kiirem on edasine immigratsioon. Kuna immigratsioonisurve heaoluriikidesse on oluliselt suurem kui sihtriikide valmidus siserändajaid vastu võtta, siis ei ole alust prognoosida siserändesurve vähenemist, vaid pigem suurenemist. Siserändajatest tuleneva mõju hindamisel vastuvõtvale riigile tuleb näha rändeprotsesse terviklikult, prognoosides adekvaatselt ka siserändajate tegelikku hulka.

Sundides inimesi, kes on end uues koduriigis sisse seadnud, kriisi leevenemisel oma päritoluriiki tagasi pöörduma, tuleb arvestada, et **kojusõit tähendab neile uut suurt muudatust, kus tuleb jälle nullist alustada.** Paljud ei tarvitse olla valmis muutma oma elukorraldust nii suurel määral, isegi kui nad südames tahaksid tagasi pöörduda. Seetõttu on mõistlik arvestada, et tegelikult jäävad ka pagulastena justkui ajutiselt riiki tulnud inimesed siia valdavalt alaliselt elama. Seega kujundab pagulaste vastuvõtmine riigi püsirahvastiku koosseisu, mõjutades pea kõiki eluvaldkondi – alates kultuurilise ja religioosse mitmekesisuse suurenemisest lõpetades haridus-, tööhõive-, sotsiaal- ja muude poliitikatega.

Caroline Slocock

**CIVIL
EXCHANGE**
 Strengthening Society's Connection to Government

Kuhu kadus kodaniku- ühiskond?

See, mis meid siia on toonud, ei vii enam edasi, leiavad briti vabakonna mõtlejad kogumiku “Making Good: Future of the Voluntary Sector” esseedes. Kodanikuühiskonna häält ei olevat justkui enam kuulda, tulevikuotsused sünnivad missiooni asemel hankeid ja toetusprogramme järgides ning kuhugi on kadumas ühteliitev meie-tunne, nagu ka soov olla ja jääda sõltumatuks.

Maikuu Tallinnas EMSLil külas käinud Caroline Slocock (Civil Exchange) pakkus samast kogumikust välja mõned ideed, kuidas sellest tervena välja tulla. “Need trendid on universaalsed,” nentis ta.

Murdepunkt. Ehk on just nüüd käes otsustamise hetk, kus kodanikuühiskonnal tuleb teha valik, kuidas edasi minna. Võib jääda passiivseks, vaadata, mis tulevik toob, ja lubada end “suurematel” jõududel lükata sinna, kuhu nemad tahavad – näiteks kulude kokkuhoidjaks, avalike teenuste tuunijaks või hoopis inimestevaheliste suhete hoidjaks. Aga mida vabakond ise tahab? Millisena tulevikku ja iseennast selles näeb? Kas oskavad vabaühendused kohaneda kõigi sotsiaalsete, majanduslike ja tehnoloogiliste muutustega, aina kirju-

ma seltskonnaga vabakonna sees? Tahet, võimu ja võimet ise oma tulevikku määrata peaks kodanikuühiskonnas jätkuma, aga kui seda ei kasuta, on oht oma “mina” kaotada ning muutuda pelgalt tööriistaks valitsuse tööriistakuuris – selliseks hääletuks ja hambutuks.

Missioon vajab uuenduskuuri. Vabaühendustel tuleb üle vaadata, miks ja mida nad teevad. Püüdlilikult päevast päeva keeruliste sotsiaalsete probleemide leevendamise asemel tuleks proovida nende ennetamist; probleemide asemel keskenduda võimalustele. Lihtne ei saa see olema, sest eeldab kultuuri muutumist vabakonna sees, hägustab organisatsioonidevahelisi piire veelgi. Aga on võimalik, kui tuletada meelde usaldusel ning vastastikusel austusel põhinevad toimimispõhimõtted, mis aitavad kampaaniameistritel ja omapäi tegutsejatel muunduda muutjateks ning võimaldajateks.

Väärtuslikkus vabakonna sees. Vabakonna väärtuslikkuses ei kahtle justkui keegi, aga kui see väärtuslikkus on päriselt olemas, tuleb seda kasvatada. Hinnapoolest madalamad pakkumised ega

lepingute pärast võistlemine seda ei tee. Tõenäoliselt ei jõua me kunagi aega, kus hankeid võidavad inimlikkus, hinnangute puudumine, siiras usk inimesse. Siiski, koostöö ja omavahel ressursside jagamise võiks uuesti ausse tõsta, sotsiaalset kapitali enam hinnata, investeerida vabaühenduste võimekusse ja sotsiaalsesse innovatsiooni.

Kogukonnad tugevaks. Ka kogukonnad vajavad uuestisündi – uutmoodi majandust, teistmoodi poliitikakujundamist, rohkem kohalikku otsustamist. Rohkem võimalust võtta riske. Las olla väikesed tugevad rakukesed igas kogukonnas ja veel parem, kui need rakukesed koonduvad üheks üleriigiliseks võrgustikuks, et oma hääle kuuldavaks teha.

Sõltumatus ja enesekindlus. “Otsi üles oma *mojo*, tõsta hääle ja lase viha valla,” kirjutas kogumikus üks autoritest. Paljud on mures, et kodanikuühiskonna hääle keeratakse aina vaiksemaks ning vabaühendused lähevad projektide nägu. Sõltumatust ning vabatahtlikeks olevat kirge on vaja. Jutlustamise asemel on vaja tegetseta.

CAROLINE SLOCOCK

võtab kokku suurte mõt-
lejate ideid ja ettepane-
kuid see kohta, mis on
maailmas juhtunud aktiiv-
se kodanikuühiskonnaga
ning kas laseme endil
triivida, kuhu suunatakse,
või astume ise, kuhu soo-
vime. Maris Jõgeva tõlkis
ära ja tõi teieni.

Maria Laanjärvi

Avalike teenuste ümberkujundamine.

Avalike teenuste arendamiseks saab pal-
ju ära teha, aga ainult siis, kui kasutada
selleks vabakonnale iseloomulikku ja eri-
päras. Mitte muutuda teiste pakkujatega
ühenaolulisteks. Lepingute võitmine ei ole-
gi nii tähtis kui teenuste ja lepingute oma
nägu disainimine, teenustes vabatahtli-
ke kire ja vabaühenduste sõltumatus ka-
sutamine. Võime luua avalikke teenuseid
koosloomes saab sama tähtsaks kui võime
olla teenusepakumises efektiivne.

Rahastamine. Killustunud ja seosetu ra-
hastamisega tuleb olla rahulolematu ja
mitte leppida ootusega, et vabaühendu-
sed maksaksid lepingute võitmiseks osa
teenuse hinnast ise. Kui väiksemate orga-
nisaatsioonide kasvu ei toetata ning tege-
vus- ja investeringutoetusi ei võimaldata,
muutuvad teenused kehvemaks seal, kus
neid kõige rohkem vaja. Rahastajad pea-
vad õppima mõtlema kui liitlased.

Vabakonnas tuleb leppida, et töö on teh-
tud hästi, kui see otsa saab.

Caroline Slocock sai Eestis käia tänu Kodani-
kuühiskonna Sihtkapitalile.

Куда исчезает гражданское пространство?

Стр 8-13

Мари Ёо Сарв, EMSL

Все больше стран, в том числе и де-
мократических, вводят новые огра-
ничения возможностей граж-
данских организаций работать в
направлениях и с убеждениями, ко-
торые могут отличаться от позиции
властей. К такого типа ограничени-
ям относятся законы (напр., запрет
демонстраций), трактовка законов
в пользу властей (напр., налогово-
го законодательства), создание мак-
симально дискомфортных условий
для работы, запрет финансирования
или публичное порицание их дей-
ствий. Не менее распространенным
является и создание иллюзии, что
НКО ничего не решают и не важны.

И, хотя при этом некоторые го-
сударственные структуры и вовле-
кают граждан в принятие решений
(например, в Эстонии это обычная
практика), делают они это часто
на своих условиях и в удобной им
форме.

Говоря о том, как можно вернуть
гражданское пространство, Кари
Кяспер из Центра по правам чело-
века в первую очередь склоняется
к необходимости повышения ре-
путации сектора и привлечении в
него средств. Мари-Хелене Кабер из
Humana считает, что менять необ-
ходимо саму систему.

Как я стала неокOLONIAЛИСТОМ

Стр 26-27

Алийне Лотман, НКО Mondo

«Кто и почему стремится «помо-
гать» «нуждающимся» и должны ли
эти слова заключаться в кавычки?»
- впервые над этим вопросом Алий-
не задумалась во время одного ра-
бочего инцидента в Уганде, когда
именно ее, человека, который сам
себя в этой роли уж точно не видел,
приписали к неолокOLONIAЛИСТАМ.
Многие страны сегодня, сотрудни-
чая в целях развития, все еще исхо-
дят из интересов бывшего колони-
затора, а те, кто ими не был, могут

стараться извлечь свою экономиче-
скую пользу, либо попасть в число
оказывающих помощь случайно, не
осознавая всей ситуации.

Так, и Эстония преимущественно
оказывает помощь странам, кото-
рые являются партнерами в восточ-
ном направлении, как то Армения,
Азербайджан, Грузия и Молдова, а
не наиболее нуждающимися. Толь-
ко несколько НКО выходят за пре-
делы этих целевых стран, предлагая
сотрудничество Эфиопии, Гане,
Кении и др. Чтобы такая деятель-
ность приносила свои плоды, не-
обходимо работать действительно
сотрудничая, учитывая традиции
и верования друг друга, не считая
себя «умным европейцем».

Экспорт превышает всего

Стр 32

Мари Ёо Сарв, EMSL

Наряду с наиболее известным
экспортером знаний и умений
нашего гражданского сектора -
начинанием Let's Do It World -
существуют и другие успешные
проекты. В одном случае Эстонское
общество НАТО провело обучение
на тему того, как быть активным
гражданином для студентов из
Армении и Грузии. В другом случае
Эстонское общество дебатов
экспортировало в Азию традицию
дебатов. Представители обеих
организаций, Криста Муленок
и Марго Лоор, отмечают, что к
экспорту они пришли благодаря
полученным на международных
встречах контактам. Не во всех
странах первое сотрудничество
привело к долгим дружеским
отношениям, но там, где почва
оказалась наиболее плодородной,
уже сегодня развернута
активная деятельность.

Муленок и Лоор согласны в том,
что модель, которая работала здесь
на рынке, необходимо сначала
приспособить под местные осо-
бенности в другой стране и надо
быть готовым к неожиданностям.
Но наличие возможности передать
дальше свои знания можно одно-

Maailmapäev: et ilm ei oleks hukas

Maikuu viimasel laupäeval kogunesid Tallinnas Vabaduse väljakul inimesed ja organisatsioonid, kes vaatavad end ühe pusletükina planeedil, kus neid tükke on veel ja veel ja veel. Ärksate inimeste kohtumispaik ja maailmaparandaja teejuht, arengukoostöö aastale pühendatud Maailmapäev näitas, mis on maailmas valesti, mida saab parandamiseks teha ja mida maailm meile vastu pakub.

Fotod: **MARIS MEIESSAAR**

Humana telgis said lapsed terve pärv mässata taaskasutusega.

Eesti päästemeeskond, mille eesmärk on valmis olla ja reageerida rahvusvahelistele hädaolukordadele, tutvutab oma karvasemaid liikmeid.

Bombillaz levitas rahu sõnumit muusika abil.

Arengukoostöö Ümarlauae juhataja Piret Hirve seljalt leiab lingi arengukoostöö maailma.

Lükates ümber müüti, et *global southil* meile midagi õpetada ei ole...

Mondo vabatahtlikud naasevad alati Aafrikast ja Aasiast, kott täis värve, mustreid ja soovi sealsetele käsitöömeistritele siinseid kundesid leida. Triin leidis endale näiteks ägedad haaremipüksid ja mainis, et Aafrika mustrid imuvad ka lääne moelavadele.